

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

GHID PRACTIC

Proceduri eficiente de influențare a
procesului legislativ din Republica Moldova

Institutul pentru Politici Publice
București

Ghid practic
Proceduri eficiente de influențare a procesului legislativ din Republica Moldova

Chișinău
Septembrie 2011

Acest Ghid, realizat de către Institutul pentru Politici Publice (IPP) și Asociația pentru Democrație Participativă (ADEPT), face parte din proiectul *Promoting Accountability of Elected Officials. Effective tools for empowering civil society to monitor MPs mandate performance*, finanțat de către the National Endowment for Democracy (NED) pentru consolidarea capacității ONG-urilor din regiune de a influența deciziile publice.

National Endowment *for* Democracy

Supporting freedom around the world

Autori:

Corneliu Gurin, Expert Juridic ADEPT
Adrian Moraru, Director Adjunct IPP
Raluca Mihai, Asistent Programe IPP

Asociația pentru Democrație Participativă "ADEPT"
Tel: (373 22) 21-34-94,
Tel/Fax: (373 22) 21-29-92,
e-mail: adept@e-democracy.md
www.e-democracy.md

Institutul pentru Politici Publice (IPP)
Str. Sevastopol, nr. 13 - 17
sector 1, București
Tel (+ 4) 021 212 3126
Fax (+ 4) 021 212 3108
e-mail: office@ipp.ro
www.ipp.ro

© Toate drepturile sînt rezervate Institutului pentru Politici Publice (IPP) din România și Asociației pentru Democrație Participativă (ADEPT) din Republica Moldova. Atît publicația cît și fragmente din ea nu pot fi reproduse fără permisiunea IPP/ADEPT. Opiniile exprimate în acest material aparțin autorilor și nu reprezintă în mod necesar opiniile the National Endowment for Democracy (NED).

Cuprins

Introducere	4
Glosar de termeni	5
<i>Capitolul 1: Public vs. Politic. Agenda problemelor și legitimitatea de a te implica la nivelul procesului legislativ</i>	<i>6</i>
<i>Capitolul 2: Scurte referiri la procesul legislativ și accesul la lucrările Parlamentului</i>	<i>7</i>
<i>Capitolul 3: Rolul Parlamentului și al parlamentarului (deputatului) într-o societate democratică</i>	<i>17</i>
<i>Capitolul 4: Cunoașterea modului de lucru al Parlamentului și implicat a țintelor unei campanii de influențare a procesului legislativ.....</i>	<i>24</i>
<i>Capitolul 5: Aspecte teoretice privind tipologia campaniilor de advocacy</i>	<i>33</i>
<i>Capitolul 6: Elemente și resurse ale unei campanii de advocacy</i>	<i>36</i>
<i>Capitolul 7: Promovarea - condiție în campania de advocacy</i>	<i>39</i>
Rețeta succesului? Perseverența	41
<i>Anexa nr. 1 Exemple de bune practici privind colaborarea Parlamentului Republicii Moldova cu societatea civilă</i>	
<i>Anexa nr. 2 Date de contact ale Comisiilor permanente ale Parlamentului Republicii Moldova</i>	
<i>Anexa nr. 3 Informații de contact ale fracțiunilor parlamentare</i>	
<i>Anexa nr. 4 Structuri constituite de Parlament/aflate sub controlul parlamentar</i>	

Introducere

În sistemul de guvernare, Parlamentul Republicii Moldova este plasat pe cea mai înaltă poziție, în calitatea sa de organ reprezentativ suprem al poporului și unică autoritate legislativă a statului. Mecanismul de distribuire și exercitare a puterii de stat acordă Parlamentului prerogative deosebite și atribuții largi, menite să asigure ca centrul decizional și politic al guvernării să se afle anume în organul legislativ, în cadrul majorității parlamentare. Situația în Republica Moldova se prezintă altfel și influența reală a Parlamentului asupra proceselor politice, administrative, economice și sociale este mult mai redusă decât s-ar presupune și ar trebui să fie. Și chiar dacă se află formal în topul ramurilor puterii de stat, Parlamentul rămîne de-a lungul anilor una dintre autoritățile publice cu cel mai scăzut nivel de încredere. Situația în cauză este determinată în anumită măsură și de modul cum interacționează Parlamentul (conducerea, fracțiunile, comisiile, funcționarii) și deputații cu diverse grupuri sociale, economice și de interese, cu cetățenii și organizațiile (comunitățile) acestora. Deși există diverse reglementări care privesc implicarea largă în procesul legislativ, implementarea practică a reglementărilor în cauză și eficiența de pe urma implicării externe în procesul legislativ și a colaborării în domeniu este la un nivel redus, din cauza mai multor factori, obiectivi și subiectivi. Respectiv, de multe ori se consideră că reglementările (deciziile) Parlamentului nu sînt determinate de necesități obiective și nu răspund pe deplin la ceea ce se numește „comandă socială”, la așteptările populației. Iar de aici și eficiența redusă a reglementărilor (legilor), cei obligați să le respecte nu simt că legea este o emanație proprie, menită să-i ajute și protejeze, adesea ei simt și înțeleg, că legea funcționează defectuos și cel mai grav - nu este „egală pentru toți” (nu toți sînt egali în fața legii). Pe de altă parte, cei îndrituiți cu aplicarea legii adesea consideră că puterile le sînt atribuite pentru exercitare în modul în care înțeleg ei și nu este neapărat necesar să se țină cont de opiniile sau necesitățile subiecților direct vizați, prevalează o interpretare distorsionată a principiului „*Dura lex, sed lex*”.

Practica internațională și experiența țărilor cu tradiții parlamentare demonstrează necesitatea, utilitatea și importanța implicării și participării publicului la procesele decizionale, la diferite etape și procese: emiterea reglementărilor; monitorizarea implementării acestora; evaluarea impactului deciziilor; asigurarea controlului parlamentar eficient; promovarea revizuirilor (modificărilor) necesare. Iar mecanismele legale formale, existente în domeniu, trebuie adesea completate cu practici și cutume aplicabile, cu diverse modele de colaborare și interacțiune care se dovedesc a fi reușite. Ghidul de față are menirea de a propune tuturor celor interesați de procesul legislativ și activitatea parlamentară atât evaluări teoretice ale legislației și reglementărilor în domeniu, cît și analiza practicilor de aplicare a reglementărilor. Lucrarea are și scopul de a orienta activitățile în domeniu spre căile și mecanismele cele mai facile și eficiente, care și-au demonstrat utilitatea în timp și a căror aplicare nu implică resurse considerabile. Ghidul poate fi util organizațiilor societății civile, cetățenilor, mass-media, dar și reprezentanților autorităților publice, care pot desprinde din conținutul lui necesități de intervenție în privința problemelor și disfuncționalităților sesizate.

Asociația ADEPT, Republica Moldova

Glosar de termeni utilizați

Acte legislative - acte adoptate de unica autoritate legislativă a statului în temeiul normelor constituționale, conform procedurii stabilite de Regulamentul Parlamentului și care ocupă poziția cea mai înaltă în ierarhia actelor normative din Republica Moldova. Din categoria actelor legislative fac parte Constituția Republicii Moldova și legile constituționale; legile organice și legile ordinare; hotărârile și moțiunile.

Inițiativă legislativă - proiectul de act legislativ și materialele adiționale, semnate de subiectul cu drept de inițiativă legislativă și depuse pentru înregistrare în Parlament. Dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia. Cetățenii pot iniția doar modificarea Constituției Republicii Moldova.

Propunere legislativă - intenția de a se iniția elaborarea unui sau mai multor acte legislative, care vizează o anumită problemă sau un grup de probleme și care au menirea de a reglementa anumite domenii ale raporturilor sociale. Asupra acceptării propunerii legislative, Parlamentul adoptă o hotărâre, prin care stabilește termenul de elaborare a proiectului de act legislativ, formează un grup pentru elaborarea proiectului propus sau dispune altor organe elaborarea proiectului în cauză, stabilește modul de asigurare a activității acestui grup.

Consultare publică - proces de enunțare, informare și discutare (dezbateri) a proiectelor de acte legislative, a impactului, oportunității și fundamentării acestora. Consultarea publică este inițiată și desfășurată de autorii proiectelor, de Guvern, Parlament sau organele sale de lucru, de cetățeni și organizații ale acestora, de alte părți interesate.

Părți interesate - cetățeni, asociații constituite în corespundere cu legea, persoane juridice de drept privat, care vor fi afectați, ar putea fi afectați de adoptarea deciziei și care pot influența procesul decizional.

Capitolul 1: Public vs. Politic. Agenda problemelor și legitimitatea de a te implica la nivelul procesului legislativ

Agenda publică poate fi definită prin acțiunile ce emană din suma problemelor comune, la un moment dat, ale unui grup de oameni - populație, dacă ne referim la nivel național - și a căror soluționare afectează majoritatea grupului. Aceasta se poate modifica în dependență de problemele pe care societatea sau populația le resimte cu o anumită intensitate la un moment dat, sau poate fi strâns legată de problemele care se află în mod tradițional pe agenda publică. Faptul că agenda publică nu suferă modificări semnificative la intervale suficiente de timp (de exemplu de la un mandat parlamentar la altul), poate indica o incapacitate a celor responsabili cu punerea în aplicare a soluțiilor de a găsi cele mai potrivite căi de rezolvare.

La fel de naturală este și existența unei agende politice, pe care orice politician și-o conturează, de cele mai multe ori chiar înainte de a fi investit sau ales într-o funcție publică. Agenda politică include lista majorității obiectivelor politice, succesul acesteia fiind în directă legătură cu selectarea principalelor probleme de pe agenda publică, acestora politicienii trebuind să le răspundă prompt cu soluții.

Nu este obligatoriu ca lista priorităților să fie identică în cele două tipuri de agende - aceasta poate fi o problemă de viziune/de opțiune a politicianului care alege să acorde mai multă importanță unor probleme pe care respectivul le consideră cu adevărat importante. Nu toate nevoile unei societăți devin probleme care necesită intervenția autorităților publice, nu toate problemele identificate devin teme care solicită un răspuns din partea administrației.

În afara celor două tipuri de agende menționate, la nivelul societăților actuale se conturează și o a treia categorie - agenda media, numită funcția de *agenda setting a mediei*¹, care, prin tratarea pe larg a unor probleme inițial neconsiderate prioritare ajunge să le impună pe agenda publică, din diverse rațiuni cum ar fi impulsivitatea înspre adoptarea unei soluții la o problemă identificată în urma unei investigații jurnalistice sau deservirea a unor interese de grup: politic, economic etc.

Prin urmare, nu toate problemele noastre sînt parte a agendei publice, după cum nu toate problemele pe care presa sau politicienii le prezintă ca fiind de interes comun sînt astfel. Cel mai important este însă realizarea unui echilibru între cele trei tipuri de agende, iar punctele de confluență îți vor da o dimensiune mai apropiată de realitatea problemelor cu care se confruntă majoritatea populației și implicit fiecare dintre cetățeni.

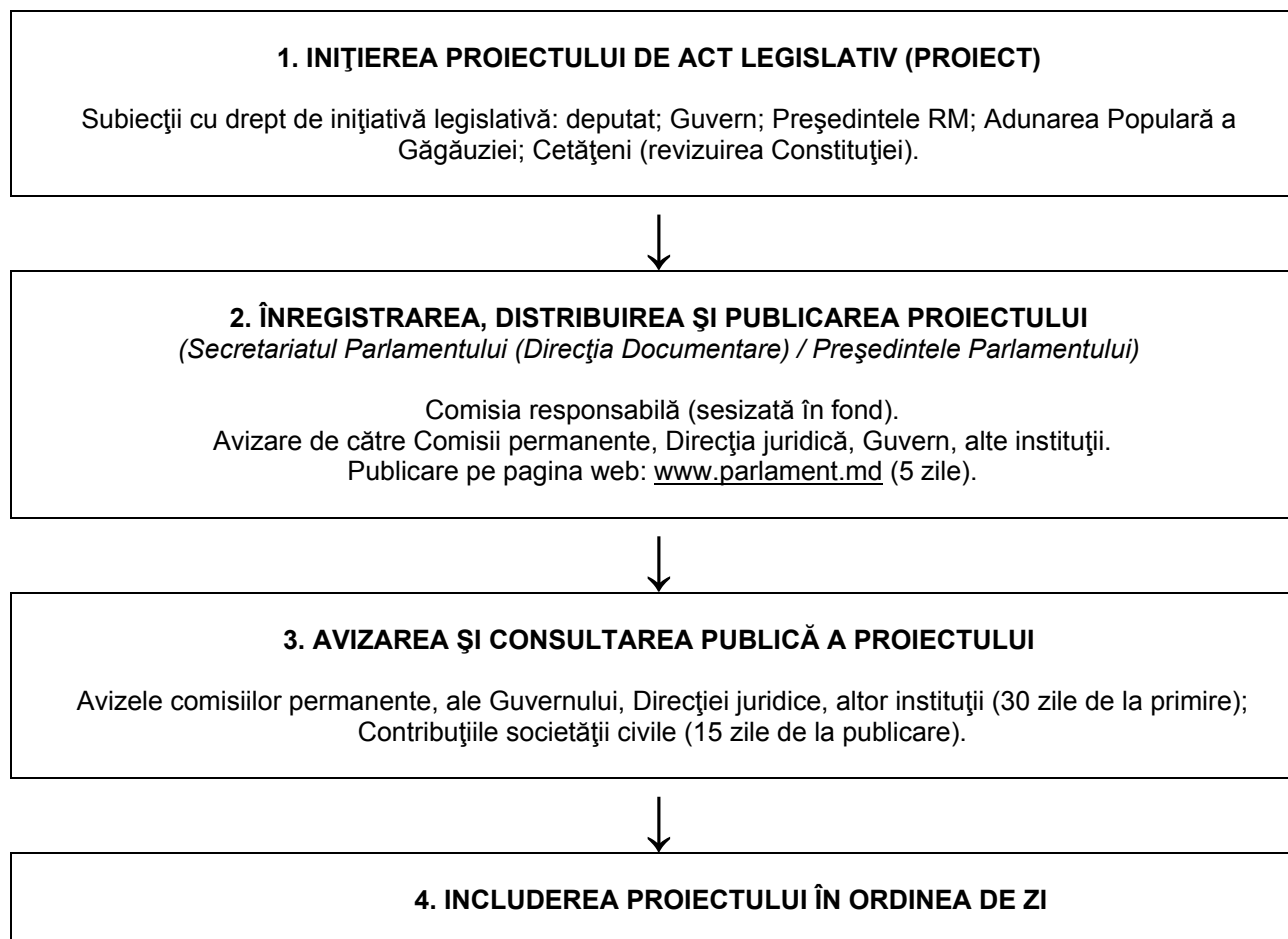
¹ Drăgan Ioan, Paradigme ale comunicării în masă, București, Ed. Șansa, 1996, p. 260-270

Capitolul 2: Scurte referiri la procesul legislativ și accesul la lucrările Parlamentului

2.1. Prevederi generale privind publicul larg

Procesul legislativ nu este complicat atîta vreme cît te familiarizezi cu principalele lui etape. Schema de mai jos poate ajuta în acest sens.

Procesul legislativ (parlamentar) în Republica Moldova (descriere schematică)

Raportul și alte materiale ale Comisiei (60 de zile de la primire);
Decizia Biroului permanent și proiectul ordinii de zi;
Aprobarea ordinii de zi în ședința plenară a parlamentului și stabilirea datei examinării proiectului.

5. EXAMINAREA PROIECTULUI DE CĂTRE PARLAMENT

Proiectele de legi se dezbate, de regulă, în două lecturi;
Hotărârile și legile ordinare pot fi adoptate într-o singură lectură;
Adoptarea proiectului de act legislativ în I lectură și pregătirea pentru lectura a II (inclusiv, modificarea, respingerea amendamentelor și propunerilor asupra proiectului);
Adoptarea proiectului de lege în lectura a doua (a treia, finală).

6. REDACTAREA TEXTULUI FINAL AL ACTULUI LEGISLATIV

Comisia responsabilă, Secretariatul parlamentului, Direcția juridică.
Semnarea textului actului legislativ de către Președintele parlamentului (ședinței).
Trimiterea la promulgare a legilor.

7. PROMULGAREA LEGILOR (CONSTITUȚIONALE, ORGANICE ȘI ORDINARE)

Promulgarea legii.
Remiterea legii pentru reexaminare în Parlament.
Reexaminarea legii: menținerea votului, acceptarea propunerilor, respingerea legii.

În procesul de examinare a proiectelor de acte legislative se înregistrează anumite deficiențe, **de care ar trebui să țină cont cei interesați de activitatea Parlamentului:**

- proiectele de acte legislative sînt publicate cu întîrziere și fără informația prevăzută de dosarul de însoțire (expertize, investigații privind compatibilitatea cu legislația comunitară, evaluare a impactului);
- de multe ori textele proiectelor de acte legislative sînt supuse unor amendamente și modificări prin intervenții ad-hoc, chiar în ședințele plenare, fără examinare prealabilă profesionistă, publică;
- mai multe proiecte sînt introduse în procedura parlamentară prin aplicarea unor proceduri urgente, fără consultare publică prealabilă;
- deputații nu aplică practic procedura prezentării și dezbaterii prealabile a *propunerilor legislative*, precum și aplică foarte rar procedura *lecturii finale* asupra actelor legislative care au suportat numeroase modificări în procesul examinării și dezbaterii;
- Rezultatele *consultărilor publice* asupra proiectelor de acte legislative nu sînt date publicității și sistematizate astfel încît să fie accesibile și să poată fi analizate de autorii propunerilor și orice subiecți interesați;
- *Amendamentele* și *propunerile* deputaților, Guvernului, ale comisiilor parlamentare și ale altor structuri implicate în procesul legislativ nu sînt publicate și examinate corespunzător în prealabil.

Conform reglementărilor în domeniu, proiectele de acte legislative/propunerile legislative trebuie să fie depuse spre dezbateră împreună cu rezultatele expertizelor și cercetărilor efectuate, cu rezultatele consultării publice a proiectului. În cel mult 5 zile lucrătoare de la data includerii în procedura legislativă, proiectele de acte legislative, propunerile legislative și materialele adiționale urmează a fi plasate pe pagina web a Parlamentului (articolul 47 al RP).

Cu privire la aplicarea în practică a prevederilor despre transparența în procesul decizional în cadrul activității Parlamentului, putem remarca dispozițiile art.13 alin.(4) al **Legii privind transparența în procesul decizional**, care stabilesc că, în cazul Parlamentului, procesul respectiv se asigură „în conformitate cu regulamentul de funcționare al acestuia”. Norma respectivă nu face parte din dispozițiile generale și urmează a fi interpretată în sensul că dezbaterile proiectului de act legislativ în cadrul ședințelor plenare ale Parlamentului este supusă procedurii stabilite de Regulamentul Parlamentului, iar celelalte reglementări și proceduri privind transparența decizională să aibă aplicare și pentru proiectele din instituția parlamentară. Cu toate acestea, procesul de implementare a transparenței decizionale în cadrul Parlamentului nu este asigurat în conformitate cu dispozițiile legii respective.

În practică, în cadrul activității legislativului nu se respectă prevederile legale și procedurale vizînd transparența decizională și anume:

- termenele de adoptare a deciziilor (minim 15 zile înainte de adoptare);

- aprobarea reglementărilor interne privind asigurarea transparenței decizionale (regulamente, responsabili, proceduri, date de contact);
- nu sunt întocmite rapoarte privind asigurarea transparenței decizionale;
- nu sunt date publicității sintezele recomandărilor;
- amendamentele la proiectele de acte legislative sunt promovate în condiții netransparente și fără consultări.

Legat de aplicare practică a prevederilor **Legii privind accesul la informație**, pînă în prezent, în activitatea Parlamentului Republicii Moldova nu sunt îndeplinite o serie de prevederi ale Legii privind accesul la informație, ca de exemplu:

- nu este adoptat un regulament cu privire la drepturile și obligațiile funcționarilor în procesul de furnizare a informațiilor oficiale;
- nu sunt descrise suficient subdiviziunile și competențele lor, programului de lucru al acestora, cu indicarea zilelor și orelor de audiență a funcționarilor responsabili de furnizarea informațiilor oficiale;
- nu sunt editate îndrumare anuale ce ar conține liste ale actelor oficiale emise și domeniile în care poate furniza informații.

Executarea prevederilor Legii privind accesul la informație nu a făcut niciodată obiectul controlului parlamentar, dar rapoartele de monitorizare a implementării acesteia denotă că Secretariatul Parlamentului Republicii Moldova răspunde demersurilor formulate și prezintă informațiile de care dispune (a se vedea în acest sens rapoartele Centrului Acces-Info, www.acces-info.org.md). **Cei interesați să influențeze în mod transparent activitatea Parlamentului trebuie să țină cont de aceste realități și să profite de deschiderea manifestată de către Secretariatul Parlamentului în acțiunile pe care și le propun.**

Deși este prevăzută ca obligatorie pentru toate proiectele de acte legislative, *analiza compatibilității* proiectelor cu legislația comunitară nu se efectuează uniform, în baza unui proces organizat și eficient nici măcar în cazul proiectelor inițiate de Guvern, cu atât mai mult această expertiză lipsește în cazul inițiativelor legislative ale deputaților, Președintelui Republicii Moldova și ale Adunării Populare a Găgăuziei.

Conform prevederilor Legii nr.173-XIII din 06.07.1994 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale, Guvernul este obligat să asigure accesul liber și gratuit prin internet la toate actele legislative și normative publicate după 23 iunie 1990, precum și actualizarea acestora în măsura modificării și completării lor².

² Normele respective ale legii au fost puse în aplicare prin funcționarea Registrului de stat al actelor juridice al Republicii Moldova (aprobat prin HG nr.1381 din 07.12.2006), conform căruia, difuzarea actelor juridice din Registru se efectuează prin intermediul rețelei Internet și orice autoritate publică, persoană juridică sau fizică poate, prin acces gratuit, să caute, să consulte, să extragă și să imprime acte juridice din Registru. Astfel, pagina web a registrului (<http://lex.justice.md>) asigură accesul liber la textele actelor legislative în vigoare, cu indicarea

În contextul colaborării cu deputații, subliniem încă o dată că Parlamentul a adoptat o Hotărîre specială privind asigurarea dreptului la petiționare și programul de audiențe în Parlament³, care stabilește orarul audiențelor președintelui și vicepreședinților Parlamentului, ale președinților fracțiunilor parlamentare și ale deputaților.

2.2. Prevederi speciale privind societatea civilă, inclusiv acreditarea mass-media⁴

Parlamentul de la Chișinău acordă, cel puțin formal, o atenție sporită colaborării cu societatea civilă și acest lucru este demonstrat prin adoptarea unui document strategic, denumit *Concepția cooperării Parlamentului cu societatea civilă*⁵. Adoptată la finele anului 2005, Concepția are drept scop declarat cooperarea permanentă, deschisă și eficientă între Parlament și societatea civilă, pentru a:

- evalua problemele societății;
- asigura reprezentarea cât mai largă în Parlament a opiniilor diverselor grupuri de cetățeni;
- eficientiza democrația participativă și procesul de luare a deciziilor;
- încuraja inițiativele civice;
- extinde și perfecționa cadrul legislativ prin participarea cât mai largă a alegătorilor la acest proces.

Întru realizarea obiectivelor enunțate, Concepția conține reglementări despre:

- Principiile procesului de cooperare: participării; transparenței; eficienței; egalității și independenței.
- Mecanismul de cooperare: subdiviziune responsabilă de relațiile cu societatea civilă; consilii de experți ale comisiilor permanente; plasarea pe site-ul oficial al Parlamentului a proiectelor de acte legislative; întruniri ad-hoc; audieri publice și Conferință anuală.

modificărilor ce au survenit pe parcurs. la solicitare și în condiții contractuale (contra plată), informația din Registru poate fi transmisă pe suporturi de hârtie, pe suporturi de stocare secundară a datelor, prin poșta electronică. Afară de sursa respectivă, care este publică și gratuită, există și alte baze de date electronice privind legislația Republicii Moldova (cea mai răspîndită este Baza de date „Moldlex” (www.lex.md), dar acestea sunt instalate și actualizate contra plată, prețul fiind destul de ridicat (circa 200 euro instalarea și 25 euro deservirea și actualizarea lunară). Conform Legii privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale, legile și hotărîrile Parlamentului se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, editat de Agenția Informațională de Stat “Moldpres”, care apare periodic (nu mai rar de o dată pe săptămîină), fiind difuzat prin abonament și prin vînzare liberă. Costul abonamentului anual al MO este considerabil (peste 100 Euro) și în prezent acesta se editează în tiraj total de pînă la 20 mii de exemplare (mai puțin de 0,5% din numărul populației RM). Începînd cu anul 2010, exemplarele electronice (format pdf.) ale Monitorului Oficial sunt disponibile pe pagina web (<http://portal.moldpres.md/MO>), dar acestea sunt postate cu întîrziere de peste o lună de la apariția ediției printate.

³ HP nr.104 din 28.05.2010.

⁴ Regulamentul privind acreditarea reprezentanților mijloacelor de informare în masă pe lîngă Parlament, aprobat de Biroul permanent al Parlamentului.

⁵ HP nr.373-XVI din 29.12.2005.

- Termenele de prezentare a contribuțiilor: 15 zile lucrătoare de la data plasării proiectelor de acte legislative pe website-ul Parlamentului sau de la solicitarea expresă a Parlamentului.
- Confirmarea recepționării contribuțiilor se va face prin răspuns (prin e-mail) în care se va comunica decizia privind acceptarea sau neacceptarea (deplină sau parțială) a contribuțiilor, cu argumentarea acestei decizii.

Concepția conține posibilități de derogare de la principiul consultării prealabile a proiectelor de acte legislative, stabilind că „în caz de urgență sau în cazul când este evident că organizațiile societății civile pot să-și exprime punctul de vedere mai operativ, termenul de 15 zile poate fi redus”. Derogarea respectivă este consolidată de normele Regulamentului Parlamentului, care admit posibilitatea unor proceduri de urgență, fără respectarea termenelor și etapelor de publicare prealabilă și consultare publică a proiectelor de acte legislative. În contextul implementării Strategiei, Biroul Permanent al Parlamentului a adoptat o hotărâre⁶ cu privire la modul de executare a Hotărârii Parlamentului pentru aprobarea Concepției privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă, conform căreia:

- Direcția documentare parlamentară a Aparatului Parlamentului pregătește și transmite către Serviciul informațional-analitic și de prognozare, în format electronic, proiectele de acte legislative în termen de o zi lucrătoare din data recepționării lor de către comisiile permanente sesizate în fond.
- Serviciul informațional-analitic și de prognozare al Aparatului Parlamentului acordă asistență comisiilor permanente și organizațiilor societății civile la formarea consiliilor de experți, la identificarea experților din organizațiile societății civile; publică proiectele de acte legislative pe pagina web a Parlamentului în termen de o zi lucrătoare din data recepționării lor (dacă Președintele sau vicepreședintele Parlamentului nu vor stabili un alt termen); recepționează contribuțiile societății civile; confirmă, în termen de o zi lucrătoare din data primirii, recepționarea contribuțiilor; distribuie contribuțiile către comisiile permanente în termen de o zi lucrătoare din data primirii lor; recepționează în scris răspunsurile comisiilor sesizate în fond asupra contribuțiilor societății civile; ține registrul contribuțiilor și răspunsurilor argumentate; organizează logistic întrunirile ad-hoc, acordă comisiilor permanente asistență la organizarea audierilor publice; organizează Conferință anuală.
- Comisiile permanente: recepționează contribuțiile societății civile în termenele stabilite în Concepție; confirmă, în termen de o zi lucrătoare de la data primirii lor, recepționarea contribuțiilor; elaborează și transmite, nu mai târziu de data întocmirii raportului lor asupra proiectului de act legislativ, către organizațiile societății civile expeditoare a contribuției și către Serviciul informațional-analitic și de prognozare răspunsurile asupra acestor contribuții.

⁶ HBP nr.2-XVI din 16.02.2006.

Ca exemplu, în România niciuna dintre Camere nu a elaborat un asemenea document strategic reprezentând viziunea de lucru cu societatea civilă. Practicile de lucru cu societatea civilă diferă de la o Cameră la alta.

Biroul Permanent al Parlamentului a aprobat regulamentul care stabilește regulile de acreditare a reprezentanților mass-media la: sesiunile plenare ale Parlamentului; ședințele comisiilor permanente; conferințele de presă organizate în cadrul Parlamentului, alte evenimente publice organizate cu participarea conducerii Parlamentului, a liderilor de fracțiuni parlamentare, care se desfășoară în incinta Parlamentului. Regulamentul prevede că:

- Acreditarea reprezentanților mijloacelor de informare în masă pe lângă Parlament se efectuează în baza legitimațiilor de acreditare, eliberate pentru perioada mandatului Parlamentului sau pentru evenimente speciale.
- Dreptul de acreditare pe lângă Parlament îl au jurnaliștii, cameramanii, personalul tehnic TV și radio, care reprezintă publicații periodice, agenții de presă, portaluri informaționale, instituții audiovizuale, înregistrate în condițiile legislației în vigoare, liberi profesioniști, precum și cei care reprezintă mijloace de informare în masă din străinătate.
- Reprezentanții mijloacelor de informare în masă străini sînt acreditați numai după acreditarea acestora de către Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.
- Acreditarea oferă acces liber reprezentanților mijloacelor de informare în masă în sediul Parlamentului pentru filmare, înregistrare sau fotografiere: în sala de ședințe a Parlamentului, în spațiul special amenajat reprezentanților mijloacelor de informare în masă; în holul Parlamentului; în sălile de ședință ale comisiilor permanente, dacă ședințele sunt declarate publice; în sălile de conferințe, în cazul evenimentelor publice organizate de Parlament; în birourile conducerii Parlamentului, ale deputaților sau ale funcționarilor publici pentru realizarea unor interviuri, cu acordul acestora; în birourile Secției relații cu mass-media.
- Pentru obținerea acreditării, mijloacele de informare în masă expediază Secției relații cu mass-media o solicitare scrisă, confirmată prin semnătura conducătorului și ștampila instituției, care trebuie să conțină: denumirea mijlocului de informare în masă și datele de contact; numele și prenumele persoanei/persoanelor pentru care se solicită acreditarea și funcția acesteia/acestora (jurnalist, operator, fotograf); datele de contact ale persoanei/persoanelor (numărul de telefon fix, mobil, de fax sau adresa electronică); copie de pe legitimația de presă; confirmare din partea asociațiilor obștești ale jurnaliștilor, în cazul liberului profesionist; copie de pe acreditarea Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, în cazul reprezentanților mijloacelor de informare în masă străine.

- Biroul Permanent al Parlamentului, la propunerea Secției relații cu mass-media, are dreptul să refuze acordarea acreditării ori să retragă acreditarea pentru fapte ce împiedică desfășurarea normală a activității Parlamentului: comportament provocator; refuz de conformare normelor de conduită sau regulilor de securitate; vestimentație indecentă.
- Persoana acreditată este obligată: să poarte la vedere legitimația de acreditare pe tot timpul aflării sale în sediul Parlamentului; să cunoască drepturile și obligațiile care îi revin în calitate de persoană acreditată pe lângă Parlament, conform prezentului regulament; să se afle, pe parcursul ședințelor plenare, în locurile destinate presei; să respecte regulile de securitate; să trateze cu respect membrii Parlamentului și angajații Secretariatului Parlamentului; să respecte instrucțiunile Secției relații cu mass-media ce țin de modalitatea de participare a jurnalistului la evenimentele organizate în sediul Parlamentului; să aibă un comportament demn, o ținută morală și vestimentară ireproșabilă pe parcursul aflării în sediul Parlamentului.

În practica parlamentară a Republicii Moldova au existat cazuri când Parlamentul, comisiile parlamentare, Aparatul (Secretariatul) Parlamentului încheiau *acorduri de cooperare* cu organizații neguvernamentale sau consorții ale acestora. De regulă, colaborarea se realiza în cadrul unor proiecte concrete (spre exemplu: Parlamentul Tinerilor; Twining; Instruirea parlamentarilor și funcționarilor) și pe un termen limitat.

O altă practică este *atragera reprezentanților organizațiilor neguvernamentale* în: - grupuri de lucru pentru elaborarea unor proiecte de acte legislative (spre exemplu, grupurile de lucru pentru elaborarea noilor coduri penal, civil, contravențional, al muncii etc.); - activitatea unor comisii speciale (de elaborare sau expertizare a unor acte legislative); - activitatea unor comisii parlamentare de anchetă (spre exemplu: Comisia pentru elucidarea cauzelor și consecințelor evenimentelor de după 5 aprilie 2009)⁷.

Au existat și practici de angajare de către deputați a unor *consultanți (asistenți) netitulari*, care nu erau salariați din bugetul Parlamentului, dar asistau activitatea unui anumit deputat, primeau acreditări (permise) permanente și aveau acces la diverse activități parlamentare (ședințe plenare, ale comisiilor, deplasări în teritoriu). Începând cu 1 ianuarie 2012, se preconizează că fiecare deputat va avea dreptul la un asistent personal, remunerat din bugetul de stat și această persoană poate deveni o punte directă de legătură între deputați și subiecții interesați în colaborare.

⁷ Parlamentul a constituit câteva comisii speciale în activitatea cărora au fost atrași reprezentanți ai societății civile și ai asociațiilor specializate, activitatea acestora fiind apreciată pozitiv de parlamentari și alte instituții: Comisia specială pentru modificarea și completarea cadrului legislativ privind procesul de descentralizare și de consolidare a autonomiei locale (HP nr.89 din 20.05.2010); Comisia parlamentară specială pentru perfecționarea cadrului legislativ electoral (HP nr.39-XVIII din 15.10.2009); Comisia specială pentru optimizarea cadrului legislativ de reglementare a activității de întreprinzător (HP nr.68-XVI din 22.03.2007); Comisia de anchetă pentru elucidarea cauzelor și a consecințelor evenimentelor de după 5 aprilie 2009 (HP nr.159 din 08.07.2010).

Ca exemplu, în România societatea civilă este mai puțin cooptată în astfel de comisii (deși există exemple de colaborare punctuală dintre ONGuri și Parlamentari pentru susținerea unor inițiative legislative) cât este activă în monitorizarea activității efective a parlamentarilor, expunând public toate practicile neconforme cu standardele unui stat democratic.

Însăși Concepția cooperării Parlamentului Republicii Moldova cu societatea civilă este rezultatul propunerilor promovate de reprezentanți ai societății civile⁸, care s-au implicat activ la etapa elaborării reglementărilor și la stabilirea mecanismelor de interacțiune. În perioada 2007-2011, Parlamentul a adoptat câteva acte legislative care au trecut plenar și detaliat procesul de consultare publică, cum ar fi: legea nr.179-XVI din 10.07.2008 cu privire la parteneriatul public-privat; **legea nr.64 din 23.04.2010 cu privire la libertatea de exprimare**; Legea nr.99 din 28.05.2010 privind regimul juridic al adopției; Legea voluntariatului, nr.121 din 18.06.2010; Legi de modificare a Legii cu privire la asociațiile obștești (nr.178-XVI din 20.07.2007; nr.111 din 04.06.2010); Legea nr.119 din 18.06.2010 pentru modificarea și completarea Codului electoral; Strategia dezvoltării societății civile în anii 2009-2011 (HP nr.267-XVI din 11.12.2008).

Parlamentul a constituit câteva comisii speciale în activitatea cărora au fost atrași reprezentanți ai societății civile și ai asociațiilor specializate, activitatea acestora fiind apreciată pozitiv de parlamentari și alte instituții:

- Comisia specială pentru modificarea și completarea cadrului legislativ privind procesul de descentralizare și de consolidare a autonomiei locale (HP nr. 89 din 20.05.2010);
- Comisia parlamentară specială pentru perfecționarea cadrului legislativ electoral (HP nr.39-XVIII din 15.10.2009);
- Comisia specială pentru optimizarea cadrului legislativ de reglementare a activității de întreprinzător (HP nr.68-XVI din 22.03.2007);
- Comisia de anchetă pentru elucidarea cauzelor și a consecințelor evenimentelor de după 5 aprilie 2009 (HP nr.159 din 08.07.2010).

Pe pagina web a Parlamentului la secțiunea „Societate civilă”, există rubrici conținând informații despre:

⁸ În anul 2005 câteva organizații, printre care Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT, Institutul de Politici Publice, Fundația Eurasia, Consiliul Național al ONG-urilor au promovat conceptul și mecanismul cooperării dintre Parlament și organizațiile neguvernamentale.

- Lista organizațiilor societății civile selectate pentru colaborare cu comisiile permanente (lista conține doar 5 organizații/comisii, fiind întocmită în baza formularelor de înregistrare, a CV-urilor prezentate și a deciziei Comisiei permanente);
- Lista consultanților din cadrul comisiilor permanente responsabili de ținerea registrelor contribuțiilor recepționate din partea societății civile (lista conține doar numele consultanților și numere de telefon, fără informații despre adresele poștei electronice și fără informații despre proiectele aflate în proces de consultare la fiecare Comisie permanentă).

În Camera Deputaților din Parlamentul României lista organizațiilor acreditate este disponibilă pe internet.

Capitolul 3: Rolul Parlamentului și al parlamentarului (deputatului) într-o societate democratică

Începînd cu anul 1994, în Republica Moldova alegerile deputaților au loc într-o singură circumscripție electorală națională, pe baza listelor de partid. În virtutea sistemului electoral și a libertății mandatului (orice mandat imperativ este nul), legătura dintre deputat și alegători este una pur teoretică și slabă, posibilitățile de influențare și control manifestîndu-se în temei doar la următoarele alegeri. Analiza listelor de deputați aleși denotă că aceștia reprezintă majoritar Capitala țării, unde își desfășoară activitatea pînă la scrutine, reprezentarea teritorială fiind redusă (circa 1/3 din deputați, mulți dintre care nu revin în teritoriu la finalizarea mandatului dar preferă să rămîină în Capitală).

Implicarea deputaților în procesul de control al executării legilor este limitată la activitatea comisiilor din care fac parte, a grupurilor de lucru sau organelor colegiale în care este delegat de Parlament, posibilitățile de manifestare individuală sunt prevăzute, dar acestea presupun eforturi substanțiale și individuale ale deputatului, fără ca Parlamentul să acorde asistență tehnică, financiară și umană suplimentară⁹.

Monitorizarea activității parlamentarilor nu este un lucru ușor dacă avem în vedere complexitatea activității unui membru al Parlamentului și, uneori, insuficienta înțelegere a atribuțiilor ce îi revin. Totuși, pentru înțelegerea activității unui parlamentar, este nevoie să pornim de la rolul pe care îl îndeplinește Parlamentul. Conform Constituției art. 60 alin „(1) *Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.*”.

Prin urmare, activitatea unui parlamentar trebuie să îndeplinească cel puțin aceste două funcții ce pot fi supuse monitorizării publicului - *legiferarea și reprezentarea*. Pentru a putea urmări activitatea oricărui deputat prin prisma funcțiilor de bază ale Parlamentului, tabelul de mai jos ne oferă o sistematizare sugestivă a dimensiunilor avute în vedere într-un demers de monitorizare asumat de societatea civilă.

⁹ Deși Legea spune că deputatul poate fi ajutat în activitatea sa de un asistent remunerat și de asistenți voluntari, pînă în prezent nu a fost aplicată salarizarea asistenților (consilierilor) deputaților din bugetul de stat. Deputatului nu i se alocă resurse financiare suplimentare pentru lucru cu cetățenii, doar conducerea parlamentului și a fracțiunilor parlamentare au bugete aparte pentru asigurarea activității lor, dar aceste bugete sunt derizorii. Unica posibilitate acordată deputaților care provin din teritoriu este asigurarea cu transport spre și de la localitatea respectivă, precum și obligația autorităților publice locale de a acorda un local în care deputatul să primească în audiență cetățenii. Secția relații cu mass-media are doar 2 angajați și asigură interacțiunea cu mass-media doar pentru conducerea Parlamentului a fracțiunilor și comisiilor parlamentare, deputații neavînd facilități în domeniu.

Funcțiile constituționale și dimensiunile de monitorizare ale activității parlamentarilor

Legiferare	Reprezentare	Verificare & Contrapondere
Propuneri legislative proprii, comune și/sau „sponsorizate” ¹⁰	Petiții și audiențe în teritoriu și la Parlament	Interpelări și sau orice alte întrebări adresate celorlalte autorități publice
Amendamente propuse în comisiile de specialitate și/sau plen	Întâlniri politice cu reprezentanți din teritoriu și/sau al domeniului de activitate al comisiei	Declarații politice și Moțiuni (inclusiv voturile exprimate acolo)
Voturi exprimate în comisiile de specialitate și/sau în plen	Adunări și/sau alte activități ale partidului, fracțiunii parlamentare ori coaliției de guvernare (inclusiv voturile exprimate acolo)	Investigații și/sau alte activități în comisii parlamentare de anchetă și speciale
Dimensiuni de monitorizare comune celor 3 funcții	<ul style="list-style-type: none"> • Participarea la conferințe, seminare, consultări, dezbateri și/sau audieri publice; • Declarații de venituri, averi și interese; • Reflectarea activității deputatului în presă; • Structura, componența și finanțarea activităților deputatului (cabinetului); • Conduita profesională, istoricul disciplinar, sancțiunile și premierile. 	

¹⁰ Uneori inițiativa legislativă este doar preluată de parlamentar de la un actor social din afara Legislativului – în astfel de cazuri se spune că parlamentarul „sponsorizează” inițiativa legislativă.

Adăugăm câteva informații despre fiecare funcție menționată anterior.

3.1. Funcția de legiferare

Avînd în vedere această importantă funcție a parlamentarului, recomandările noastre sunt următoarele.

Documentează-te cu privire la cine sunt inițiatorii unui proiect de lege

Cei interesați vor urmări activitatea parlamentarului prin prisma inițiativelor legislative pe care le înaintează sau le susține, dacă sunt inițiate de alți colegi. Este una dintre cele mai importante atribuții ale unui parlamentar, constituind practic prima îndatorire față de alegătorii săi, pe lângă prezența la lucrări, în afara obligativității prezenței la lucrările Parlamentului. Parlamentarii pot înainta propuneri legislative în mod individual sau în cadrul fracțiunii politice din care fac parte. Nu de puține ori, mai ales în scopul implementării Programului de guvernare sau în dependență de importanța problemelor aflate, parlamentarii mai multor fracțiuni pot iniția o unică propunere legislativă.

Pentru a influența o asemenea propunere, cei interesați se vor documenta înainte cu privire la inițiatorii ei și, în măsura posibilităților, și cu privire la studiile, cercetările și rațiunile obiective care i-au determinat pe respectivii politicieni să decidă inițierea respectivului act normativ.

Accesează toate documentele care explică rațiunea inițierii sau susținerii unui proiect de lege

Din perspectiva monitorizării, sunt de interes documentele prezentate/deținute de parlamentar, prin care se identifică nevoia de reglementare, prin care se analizează situația ce a determinat promovarea inițiativei legislative, analiza aspectelor și problemelor în privința cărora se intervine. De multe ori, parlamentarii solicită unor ministere de resort și/sau unor instituții/organizații specializate în analiză legislativă și elaborarea de politici publice, puncte de vedere oficiale asupra variantelor preliminare ale propunerilor și inițiativelor legislative. Asemenea documente oficiale ar trebui să fie cunoscute de cei interesați pentru a putea interveni în mod documentat în influențarea procesului legislativ.

În cazul în care documentele respective nu sînt publicate împreună cu inițiativa legislativă, cei interesați vor contacta personalul biroului parlamentar sau direct parlamentarul pentru a intra în posesia acestor documente. Pentru legitimitatea unui demers instituționalizat de influențare a unei inițiative legislative, se recomandă solicitarea oricăror documente dar și a tuturor informațiilor despre procesul legislativ, prin procedurile oficiale stabilite de lege. Un răspuns oficial din partea deputaților/Parlamentului ajută la formularea unei strategii publice de influențare a procesului legislativ.

Află cum a votat parlamentarul care te interesează

Angajamentele publice și politice ale unui parlamentar pot fi verificate prin cunoașterea modului în care votează în Parlament¹¹. Nu de puține ori o declarație publică a unui deputat nu concordă cu modul în care votează și, de aceea, societatea civilă trebuie să ceară explicații cu privire la inconsistența comportamentului alesului. Dincolo de orice rațiune politică care îl constrânge să procedeze într-un fel sau altul, prima obligație a parlamentarului este să se justifice față de alegătorii săi iar pentru această justificare, societatea civilă trebuie să aibă acces la modul în care votează parlamentarul. Cunoașterea acestor informații ajută implicit la stabilirea modului în care alesul îndeplinește minime obligații față de alegători, cum ar fi aceea privind necesitatea prezenței sale la lucrările Parlamentului.

Voturile exprimate de un parlamentar indică opțiunile acestuia pe anumite teme dar oferă deopotrivă și indicii importante cu privire la nivelul său de disciplină în cadrul fracțiunii. Nu de puține ori însă, parlamentarii răspund și unor „impulsuri” locale care țin mult mai puternic de reprezentarea intereselor locale, decât de disciplina de partid ori de competența profesională. Cu cât mai multe informații despre parlamentarul care vă interesează puteți accesa cu atât va fi mai eficientă campania în care sunteți implicați.

În România, voturile individuale ale parlamentarilor asupra proiectelor de lege supuse dezbaterii în plen sunt disponibile din 2005 la Camera Deputaților și 2006 la Senat, datorită unui efort extraordinar depus de Institutul pentru Politici Publice (IPP) susținut peste 5 ani și care a dus la modificarea Regulamentelor de funcționare ale Camerelor. Pentru un acces facil la aceste informații, Institutul pentru Politici Publice a dezvoltat o aplicație IT disponibilă la www.alesiivoteaza.ro. Toate informațiile din această aplicație sunt oficiale.

Din păcate, în prezent este dificil a consemna voturile individuale ale deputaților în Parlamentul Republicii Moldova, aceste informații putând fi deduse parțial și cazual, analizând înregistrările video, precum și prin participarea la ședințele plenare, modul cum se iau deciziile pe anumite proiecte (unanim, cu votul majorității parlamentare). Pe viitor însă, se preconizează implementarea

¹¹ Deputații votează personal, prin vot deschis, exprimat prin ridicare de mâini. În anumite cazuri, Parlamentul poate decide să se procedeze la votarea nominală, dar asemenea cazuri sunt foarte rare. Deoarece echipamente electronice de numărare a voturilor nu sunt instalate, iar înregistrările video se fac din spatele sălii, este foarte dificilă determinarea opțiunii de vot a fiecărui deputat în parte, chiar dacă anumite opțiuni pot fi observate în cazul celor aflați în prezidiu sau atunci când se votează unanim. Modalitatea de vot se hotărăște de Parlament și în cazul instalării echipamentelor speciale de vot electronic, impedimente legale pentru contabilizarea voturilor și determinarea fiecărei opțiuni nu vor exista (exceptând cazurile de vot secret).

sistemului de vot electronic în Parlament (asta prevede Planul de dezvoltare strategică a Secretariatului Parlamentului pentru anii 2011 - 2012), aplicațiile respective urmînd să funcționeze astfel ca voturile individuale să fie cunoscute publicului (cu excepția votului secret).

3.2. Funcția de reprezentare

Funcția de reprezentare a parlamentarului este extrem de importantă din perspectiva legăturii acestuia cu alegătorii, a modului de îndeplinire a mandatului pentru care parlamentarul a fost ales. De bună seamă, în funcție de nivelul de satisfacție în rîndul alegătorilor, parlamentarul își evaluează șansele de a fi reales într-o viitoare legislatură. Satisfacția alegătorilor se formează nu numai în baza cunoașterii unor informații cheie despre activitatea sa de legiferare, dar și în legătură cu modul acestuia de relaționare cu publicul.

Intră în contact cu parlamentarul prin petiții și participarea la audiențe

O parte importantă din activitatea de reprezentare a unui parlamentar ar trebui să se desfășoare în legătură directă cu alegătorii. Aceștia pot formula petiții pe care să le adreseze parlamentarilor¹². Corespondența cu parlamentarii folosind această procedură trebuie urmărită cu atenție pe toată durata derulării ei.

Serviciile Parlamentului studiază doar petițiile care sunt incluse în procedură de examinare prin decizii ale conducerii Parlamentului (președinte și vicepreședinte), în timp ce petițiile adresate fracțiunilor parlamentare, comisiilor permanente și deputaților rămîn fără

¹² Reamintim că Parlamentul a adoptat o Hotărîre specială privind asigurarea dreptului la petiționare și programul de audiențe în Parlament¹², care stabilește orarul audiențelor Președintelui și vicepreședinților Parlamentului, ale președinților fracțiunilor parlamentare și ale deputaților. Conform acestei hotărîri: - Secția petiții și audiențe din cadrul Aparatului Parlamentului va analiza în mod permanent tematica petițiilor și va sistematiza rezultatele în rapoarte analitice, care vor conține și măsuri orientate spre înlăturarea neregulilor care generează depunerea de petiții: rapoartele semestriale și cele anuale urmează a fi prezentate la Biroul permanent al Parlamentului și publicate pe pagina web a Parlamentului, în termen de 15 zile de la prezentarea acestora.

În practică, nu au fost date publicități careva rapoarte despre petițiile primite de parlament și despre audiența solicitanților. Un studiu independent arată că în anul 2009, în adresa conducerii Parlamentului au parvenit 3221 de petiții, dintre care: 2308 de petiții au fost remise spre examinare organelor competente (inclusiv 1043 de petiții - examinare organelor de drept); 913 de petiții au fost dispuse spre examinare comisiilor permanente ale Parlamentului și subdiviziunilor Aparatului Parlamentului. Pe pagina web a Parlamentului lipsesc rapoarte semestriale și anuale privind examinarea petițiilor și problemele abordate în ele. Nici informația privind audiențele deputaților nu este cunoscută, rapoarte în acest sens chiar dacă și se întocmesc, nu sunt publice și se comunică doar conducerii de fracțiune, partid. Una din metodele de care uzează deputații în scopul examinării petițiilor și a problemelor abordate la audiențe este formularea (publică sau scrisă) a întrebărilor și interpelărilor către Guvern și diverse autorități publice.

asistență și control exercitat de funcționari publici. Astfel, situația respectivelor petiții este la discreția totală a celor cărora li se adresează. Practica denotă că fracțiunile, comisiile parlamentare și deputații în cele mai multe cazuri readresează petițiile către alte autorități/persoane, cu solicitări să informeze acestea petiționarul despre rezultate.

Atât în cadrul audiențelor din teritoriu, cât și în biroul personal de la Parlament, parlamentarii primesc corespondență și vizite, cu o varietate de probleme. Practic, în majoritatea cazurilor, recunoscând principiul separației puterilor în stat, din interese politice și ținând cont de posibilitatea învinuirii de trafic de influență, parlamentarul se declară neputincios în privința rezolvării problemelor concrete care îi sunt supuse atenției. De aceea, se recomandă ca cei interesați de influențarea procesului legislativ să se documenteze cu privire la atribuțiile unui parlamentar, să nu îl determine să își asume răspunderi care exced limitele mandatului său dar, în același timp, să nu subestimeze influența pe care o asemenea personalitate publică o are. Parlamentarul poate să identifice o nevoie de reglementare pe baza informațiilor pe care i le puneți la dispoziție sau poate, printre altele, să solicite explicații din partea autorităților administrative competente, în baza funcției de verificare și contrapondere. În ultimă instanță, poate să îndrume cetățeanul către autoritatea competentă să-i soluționeze problema.

De aceea recomandăm să nu ezitați să comunicați mesajele dumneavoastră către parlamentari. Pentru a sprijini acest demers, Ghidul de față pune la dispoziția celor interesați și toate datele de contact ale parlamentarilor, în *Anexă*.

Cu titlu de exemplu, vă informăm că parlamentarilor români li se alocă două zile, la sfârșitul săptămânii (vinerea și sîmbăta) pentru activități în circumscripție. Alocarea acestor zile constituie un bun prilej pentru cetățenii interesați să îi contacteze pentru a stabili o întrevvedere în cadrul programului de audiențe afișat de parlamentar. Nu toți parlamentarii sunt bine organizați, unii nevizitîndu-și birourile de circumscripție timp de săptămîni întregi, ceea ce ridică constant în dezbaterea publică discuții despre legitimitatea cheltuirii unor importante sume de bani publici de către aceștia.

Toate adresele birourilor parlamentare sunt afișate de IPP în site-ul www.alesiivoteaza.ro

3.3 Funcția de verificare și contrapondere

Sistemul de verificare și contrapondere pe care îl presupune principiul separației puterilor în stat are drept consecință capacitatea fiecărei puteri - legislativă, executivă și judecătorească - de a verifica activitățile celorlalte, de a le contrapune unele măsuri care să le împiedice de la exercitarea discreționară a puterii. În economia textului Constituțional, funcția de verificare și contrapondere a Parlamentului se manifestă cel mai pregnant în privința relațiilor cu Executivul. Totuși, există posibilitatea ca activitatea

parlamentarilor să urmărească și conduita altor autorități ale statului - administrația publică, autoritățile juridice, Curtea Constituțională, uneori chiar și Președinția. Această activitate eminentă politică a parlamentarului se bazează pe legitimitatea conferită de reprezentarea politică a acestuia.

Urmărește interpelările parlamentarilor la adresa unor instituții ale statului

Din practică rezultă că cele mai multe dintre problemele aduse în atenția deputaților de către cetățeni și alte entități interesate țin mai degrabă de competențele altor autorități și instituții publice. Prin prezentarea propunerilor în fața parlamentarilor nu trebuie să ne propunem să-i determinăm să exercite activități în afara competențelor mandatului, dar ne putem propune să-l convingem să ne susțină cauza, interpellând anumite autorități publice cu privire la problema invocată. Important rămâne ca această problemă să evite cât mai mult să se raporteze la probleme personale ci să aducă în spațiul public anumite fenomene dăunătoare principiilor funcționării unui stat democratic, să abordeze probleme generale, privind interese publice și ale unui cerc larg de persoane (entități). Odată acceptate, interpelările parlamentarilor pot fi urmărite de public pentru a vedea în ce măsură ele au exprimat întocmai mesajul pe care organizația dumneavoastră le-a transmis.

Capacitatea parlamentarilor de a solicita lămuriri, clarificări, răspunsuri din partea oricărei instituții publice este un instrument fundamental de verificare a activității acelor instituții, respectiv, un mod de control politic asupra măsurilor avansate de tehnicieni sau tehnocrați etc.

Nu în ultimul rând, pentru credibilitatea campaniei este recomandabil să se evite apelarea doar la parlamentarii unei singure formațiuni politice.

Profită de investigațiile și anchetele pe care le pot propune parlamentarii în scopul cauzei pentru care pledezi

Parlamentarii au la dispoziție și posibilitatea constituirii unor comisii de anchetă prin care pot documenta mai bine cu privire la aspecte legate de funcționarea autorităților publice sau în general aspecte care împieteză asupra mecanismelor sistemului democratic. Comisiile de anchetă se pot constitui ad-hoc, pentru o perioadă determinată, pe un subiect determinat, ori chestiunea de investigat poate fi delegată uneia din comisiile specializate ale Parlamentului. Investigațiile astfel realizate pot conduce la inițierea unor noi interpelări ori la inițierea unei propuneri legislative sau a unor amendamente, în cadrul funcției de legiferare.

În final, este important să subliniem faptul, că parlamentarii trebuie să-și poată îndeplini mandatul în condiții de răspundere politică și morală impecabile, prin urmare vă recomandăm să nu cereți acestora să intervină în chestiuni ce exced limitele constituționale ale mandatului pe care îl exercită. În alte țări, unele dintre astfel de intervenții, dacă exced competențele parlamentarului, se numesc trafic de influență, etc.

Capitolul 4: Cunoașterea modului de lucru al Parlamentului și implicit a țintelor unei campanii de influențare a procesului legislativ

Orice campanie de influențare are o țintă. „Ținta primară” a campaniilor de influențare a agendei publice și a procesului de formulare a politicilor publice este reprezentată, în cazul de față, de deputații aleși în Parlamentul Republicii Moldova. Ei sunt cei pe care reprezentanții organizațiilor neguvernamentale sau, după caz, cei interesați, trebuie să-i convingă de importanța problemelor cu care se confruntă, precum și de posibilele soluții avute în vedere. De ce parlamentarii? Pentru că în orice societate democratică, ei sunt cei care au drept de inițiativă legislativă, dezbate și adoptă legile țării, deputații sînt cei care votează Guvernul și programul de guvernare, exercită direct „puterea delegată de popor” și trebuie să fie responsabili, transparenți și receptivi în această activitate. Uneori, o campanie direct la vîrfurile piramidei decizionale are șanse mai mari de reușită decît cele inițiate către așa numitele „ținte secundare” sau chiar la nivelul palierului executiv. O societate se dezvoltă sau stagnează și funcție de calitatea procesului deliberativ și, nu în ultimul rînd, de calitatea cadrului legal, de coerența și eficiența măsurilor cuprinse în textele legilor adoptate de Parlament.

Procesul legislativ este deschis publicului din Republica Moldova. Participarea societății civile la lucrări este esențială pentru calitatea procesului legislativ. Pentru a avea succes în impunerea problemelor cu care vă confrunțați pe agenda dezbaterilor Parlamentului Republicii Moldova, vă sfătuim să vă informați atît asupra structurii Parlamentului, colectînd informații despre funcții și responsabilități, cît și despre modul în care o inițiativă legislativă devine lege, acest al doilea aspect urmînd să fie abordat mai pe larg în continuare. Precizăm însă faptul că, în condițiile în care de peste 2 ani (din aprilie 2009) Parlamentul își desfășoară activitatea în condiții precare¹³ iar deficiențele de ordin tehnic și insuficiența dotare tehnico-materială creează impedimente pentru organizarea eficientă și transparentă a activității legislativului, organizațiile neguvernamentale de profil trebuie să se adapteze acestor condiții și să se organizeze astfel încît să atingă ținte realiste.

4.1 Participarea la lucrările în plen

Adoptarea actelor legislative are loc doar în cadrul ședințelor plenare, conform procedurii stabilite de Constituție și Regulamentul Parlamentului.

Pentru intrare în sediul unde se desfășoară ședințele este obligatorie urmarea unor proceduri de autorizare cum ar fi:

¹³ În cadrul manifestațiilor de masă din 6 - 7 aprilie 2009, sediul Parlamentului a fost atacat, au fost incendiate cîteva birouri, o parte din arhiva parlamentară și actele financiar-contabile. Tot atunci, au fost devastate majoritatea birourilor deputaților și ale funcționarilor, precum și sala de ședințe plenare. Imediat după evenimentele respective au început lucrări de reconstrucție totală a sediului Parlamentului, care nu au fost finalizate pînă în prezent și pentru care nu sunt alocate resurse bugetare directe.

- Depunerea unei cereri și obținerea permisului de intrare, valabil pe baza prezentării actului de identitate.
- Includerea în lista de persoane autorizate/invitate să asiste la lucrările Parlamentului (vizate de Președintele Parlamentului, președinții de fracțiuni sau comisii parlamentare, de conducerea secretariatului Parlamentului).
- Obținerea acreditării (pentru mass-media).

Recomandăm tuturor celor interesați să parcurgă cu atenție aceste proceduri și să obțină în prealabil permis/acreditare pentru ușurarea accesului la lucrări.

Cu titlu de exemplu informăm că în România accesul la lucrările plenului celor două Camere este liber și se întâmplă adesea ca cei interesați să se prezinte la Parlament pentru a audia lucrările din locurile special amenajate pentru public. În practică s-au constatat unele disfuncționalități în accesul publicului la lucrări în sensul în care tinde să fie mai ușor pentru reprezentantul unei persoane juridice decât pentru un cetățean obișnuit. Cel mai eficient este ca intrarea în clădirea Parlamentului să se facă pe baza invitației unui parlamentar/unui reprezentant din staff-ul tehnic. Accesul în sala de plen se face pe locurile special amenajate, în tribune, în limita celor disponibile, aspect ce a generat unele dispute între conducerea Camerelor și anumite grupuri numeroase interesate de un proiect de lege dezbătut în plen.

De numai câțiva ani, Camera Deputaților din România a pus la punct un sistem de acreditare, aceste acreditări actualizându-se cu prilejul fiecărei sesiuni. În realitate, atunci când un ONG dorește să asiste la ședințele Legislativului se folosește mai degrabă de relațiile stabilite cu deputatul sau senatorul respectiv cu staff-ul tehnic și mai puțin de respectivelor legitimații. Sistemul folosește Camereii să dețină o evidență a ONG-urilor interesate în mod real în activitatea legislativului.

Din păcate, pe cei care doresc să participe efectiv la lucrările plenului Parlamentului Republicii Moldova îi informăm că, în procesul respectiv, se atestă *deficiențe serioase*, cum ar fi:

- orarul desfășurării ședințelor plenare, deși este stabilit de Regulamentul Parlamentului (RP), adesea nu este cunoscut din timp și respectat. Conform Regulamentului, ședințele în plen trebuie să se desfășoare joi și vineri, dar aceste reglementări nu sunt aplicate stabil;
- ordinea de zi nu este cunoscută din timp (conform Regulamentului Parlamentului, ordinea de zi trebuie să fie prestabilită cu 2 săptămâni înainte);

- ordinea de zi aprobată în prealabil este modificată considerabil la fiecare ședință plenară;
- accesul publicului la ședințe este posibil doar pe bază de autorizare prealabilă sau acreditare (pentru mass-media).

În fața acestor condiții, recomandăm ca cei interesați să folosească, în mod constant, toate mijloacele pentru a se informa cu privire la agenda ședințelor și mai ales cu privire la orarul desfășurării acestora. Contactul cu parlamentarii este recomandabil în condițiile existente în Republica Moldova dar și relația cu staff-ul tehnic din structura Parlamentului este foarte importantă. Date fiind schimbările repetate de program importantă este informarea, de o manieră constantă, cu privire la activitatea săptămînală/zilnică a legislativului.

Stenogramele (transcrierea textuală a) ședințelor plenare sunt publicate cu întârziere, lipsesc înregistrările audio și video ale ședințelor plenare. Avînd în vedere ponderea covîrșitoare a activităților derulate în Capitală spre deosebire de alte parlamente în care aceasta se împarte între Capitală și plan local, societatea civilă trebuie să depună toate eforturile pentru a convinge Parlamentul să afișeze cît mai multe informații pe internet. În acest mod activitatea legislativului poate fi cunoscută unui public cît mai larg, mai ales celui din afara Chișinăului.

Ședințele din plen ale Parlamentului pot fi transmise în direct la posturile publice naționale de radio și televiziune, iar stenogramele ședințelor publice sunt plasate pe web site-ul oficial al Parlamentului (art. 99 RP)¹⁴. Cei interesați, mai ales cei din afara Chișinăului, se pot folosi de aceste resurse ce reflectă activitatea Parlamentului.

¹⁴ Transmisiunea în direct la radio/tv publice a ședințelor plenare a fost practică o perioadă foarte scurtă de timp, în prezent reprezentanții mass-media care doresc să efectueze din mijloace proprii asemenea activități nu sunt împiedicați. Totuși, posibilitățile de efectuare a înregistrărilor sunt limitate, locurile pentru mass-media sunt rezervate într-un spațiu anumit, fără posibilități de deplasare. Activitate permanentă de transmitere on-line și păstrare a înregistrărilor ședințelor plenare ale Parlamentului realizează o singură companie privată (pagina web: www.privesc.eu), cu mijloace tehnice simple și avînd o calitate redusă. Parlamentul a încercat editarea unui buletin parlamentar, dar procesul respectiv a fost sistat și în prezent nu sunt editate publicații parlamentare cu distribuție națională. Conferințele de presă tematice sunt organizate foarte rar, informarea publică limitîndu-se la declarațiile deputaților în fața presei și aparițiile mass-media ale acestora (talk-show-uri, interviuri).

În România de exemplu, ședințele plenului ambelor camere se transmit live pe internet, acest canal de comunicare devenind din ce în ce mai folosit de publicul larg, mai ales de ONG-urile, presa și alte grupuri interesate care locuiesc sau își desfășoară activitatea în afara Capitalei.

Televiziunea publică preia anumite aspecte din activitatea Parlamentului, fără ca ședințele să fie transmise în integralitatea lor pe canalul public. Există însă și emisiuni dedicate activității Parlamentului la postul public, fără însă ca acestea să stîrnească un interes sporit din partea alegătorilor. Parlamentarii însă sunt intens mediatizați de presă, mai ales în programele de știri.

La ședințele publice ale Parlamentului pot asista reprezentanți ai mijloacelor de informare în masă și reprezentanți ai părților interesate¹⁵, alte persoane, în baza autorizației sau invitației, în condițiile stabilite de Biroul Permanent. Recomandăm și cu acest prilej ca ONG-urile interesate să parcurgă cu atenție procedurile de acreditare stabilite de Parlament. Activitatea lor, odată cunoscută de către cît mai mulți membri ai Parlamentului, are mai mari șanse să aibă impact, respectivele ONG-uri putând fi invitate să ofere input-ul lor avizat în procesul legislativ. De aceea ar fi util ca ONG-urile să inițieze întâlniri și consultări cu parlamentarii ori de cîte ori au ocazia ci nu numai atunci cînd un anumit subiect se află în dezbateri.

4.2. Participarea la lucrările Comisiilor de specialitate

Conform art.24 al Regulamentului Parlamentului, informațiile oficiale despre lucrările comisiei se dau publicității și se plasează pe website-ul Parlamentului, însă la modul practic, informații de acest gen sînt foarte puține ori adesea sînt incomplete.

Activitatea de examinare, dezbateri, amendare și argumentare a pozițiilor parlamentului asupra prevederilor din proiectele de acte legislative are totuși loc, în cadrul comisiilor permanente, care fac parte din structura Parlamentului. Fiecare comisie permanentă acoperă un domeniu distinct¹⁶ și de aceea, primul pas pe care trebuie să îl parcurgă o organizație implicată într-o campanie, ar fi identificarea comisiei responsabile de domeniul său sau a comisiei responsabile de întocmirea raportului de fond asupra proiectului de act legislativ. Fiecare comisie dispune de un staff¹⁷, de o sală de ședințe și este util să cunoști datele de contact (principalele

¹⁵ Noțiunea „părți interesate” include și cetățenii (organizațiile) care au prezentat propuneri asupra proiectelor de acte legislative, în procesul consultărilor publice sau prin alte mecanisme de cooperare.

¹⁶ Domeniile de activitate ale comisiilor permanente sînt stabilite prin HP nr. 48-XVIII din 29.10.2009.

¹⁷ Potrivit art. 23 alin (3) din Regulamentul Parlamentului): *Fiecare comisie va fi asistată de un secretariat, structura și statul de personal ale căruia se stabilesc de Parlament.*

date sînt anexate la prezentul Ghid). Atenție la numele persoanelor ce fac parte din secretariatul unei comisii. Este bine să le reții, căci apelarea unei persoane după nume poate contribui la stabilirea unei relații de colaborare care să te ajute. Datele de contact ar fi util să fie actualizate constant. Funcție de tema care te preocupă și de stadiul dezbaterii din Parlament în care se află aceasta la momentul în care te hotărăști să te implici, trebuie să te familiarizezi cu modul în care funcționează și comisiile speciale sau de anchetă.

Este important de reținut și faptul că participarea la ședințele comisiilor parlamentare se face numai pe baza unei invitații din partea comisiei. Chiar dacă potrivit articolului 26, alin.(2) al Regulamentului Parlamentului reprezentanții ONG-urilor pot lua cuvîntul la ședința comisiei și pot răspunde la întrebări¹⁸, este mai bine să ai la îndemîină un document - sinteză cuprinzînd o scurtă descriere a problemei de interes pentru tine și organizația ta, precum și a soluțiilor pe care le ai în vedere, pe care să îl înmînezi parlamentarilor, la începutul sau la sfîrșitul ședinței.

Deși Regulamentul Parlamentului prevede publicitatea ședințelor comisiilor parlamentare (permanente, speciale, de anchetă), accesul la ședințe este practic limitat, din diverse motive, cum ar fi:

- solicitarea de prezență la ședință trebuie anunțată din timp și aprobată de președintele Comisiei;
- accesul este posibil pentru un număr limitat de persoane, în dependență de locația ședinței;
- orarul nu este prestabilit și anunțat din timp;
- materialele puse în discuție nu sunt publice înainte de examinare;
- stenogramele ședințelor nu sunt publicate.

Facem aceeași recomandare și cu acest prilej, ca cei interesați să urmărească în mod constant activitatea comisiilor, mai ales a celor care lucrează în domeniul în care activează și ONG-ul respectiv, una din soluțiile principale fiind contactul permanent cu reprezentanții ai comisiilor și stabilirea mecanismului de corespondență (abonare la agenda comisiei, obținerea acestora prin email).

În ultimii 2 ani, comisiile parlamentare invită mai des la ședințele lor părțile interesate, specialiști din partea unor autorități ale administrației publice, organizații specializate, reprezentanți ai părților interesate, care pot lua cuvîntul la ședința comisiei și pot răspunde la întrebări (art. 26 RP). Aceste persoane trebuie să se înregistreze anterior drept părți interesate pentru subiectele de competența comisiei. O parte dintre cei invitați de comisii sunt ONG-urile recunoscute pentru competența lor în anumite domenii și

¹⁸ Articolul 26 din Regulamentul Parlamentului: Participarea altor persoane la ședințele comisiilor permanente: (1) Comisia poate invita la ședințele sale persoane interesate și specialiști din partea unor autorități ale administrației publice, organizații specializate, reprezentanți ai părților interesate, precum și specialiști din Direcția juridică a Secretariatului Parlamentului și din secretariatele comisiilor permanente. (2) Persoanele prevăzute la alin.(1) pot lua cuvîntul la ședința comisiei și pot răspunde la întrebări.

este util să se facă cunoscută această competență. De asemenea, este necesar să intrați în contact cu cât mai mulți parlamentari, de o manieră constantă ci nu ocazionat strict de o problemă presantă în legătură cu care încercați să obțineți accesul la lucrările Parlamentului. Cum durata ședințelor comisiilor este limitată, este important să se folosească cât mai mult prilejul oferit, motiv pentru care recomandăm ca expertiza pe care o dețineți și prin care puteți contribui la activitatea comisiei să fie promovată nu numai prin eventuale scurte intervenții la invitația președintelui de ședință, ci prin materiale, studii și analize pe care le puteți oferi în scris celor prezenți.

Deși comisiile permanente au obligația controlului asupra executării legii și a determinării eficienței acțiunii legii, activitatea respectivă, practic, nu se realizează (există doar câteva exemple de acest gen, iar eficiența este redusă). Astfel, ONG-urile și alte părți interesate pot aduce un aport deosebit în documentarea situației implementării practice a legislației, pot semnală problemele și propune soluții.

Nici activitatea de comunicare a comisiilor nu este eficientă în mare parte din cauzele următoare:

- staff propriu redus (3-7 consultanți);
- lipsa unor purtători de cuvânt calificați;
- evitarea comunicării deschise cu mass-media și cei interesați;
- posibilități tehnice reduse;
- resurse insuficiente pentru activitate de comunicare și relații cu publicul.

Pe de altă parte, nici publicul nu manifestă interes sporit și nu se manifestă activ în monitorizarea activității comisiilor parlamentare și în procesul de consultare public deși are la îndemână diverse pîrghii. Recomandăm de aceea organizațiilor neguvernamentale și tuturor părților interesate să se implice mai mult în activitatea deliberativă a comisiilor, acestea fiind cele care discută *pe fond* toate proiectele de acte normative.

În România, ședințele comisiilor sunt publice, cu respectarea unor proceduri de acces mai complicate în practică la Senat (în sensul că trebuie justificat motivul solicitării prezenței) decît la Camera Deputaților. În realitatea, cei interesați pot asista destul de facil la ședințe, cu o minimă organizare prealabilă pentru acces rapid în clădirea Parlamentului. Odată intrați la ședința comisiei, cei interesați nu pot lua cuvîntul decît dacă sunt invitați de președintele de ședință. Asemenea intervenții sunt de regulă scurte, motiv pentru care este recomandat celor interesați să susțină un anumit punct de vedere, să se organizeze prin redactarea unui punct de vedere pe hîrtie pe care să îl distribuie membrilor Comisiei. Stenogramele

sau procesele-verbale ale ședințelor Comisiilor sunt disponibile la cerere și redactate de regulă cu suficientă întârziere. Puține sunt disponibile pe site-ul Camerelor. De asemenea agenda de lucru a Comisiilor nu este disponibilă pe internet pentru aflarea ei fiind necesară o documentare pe cont propriu prin apelarea staff-ului respectivei Comisii.

Tendința generală în țările europene este ca activitatea comisiilor să aibă o pondere importantă în contextul procesului deliberativ în ansamblu lor. Trebuie să deprindeți modul de desfășurare a ședințelor acestora, fiind deosebit de important ca input-ul dumneavoastră să fie recepționat la nivelul specialiștilor din aceste comisii.

4.3. Accesul la informații din activitatea Biroului Permanent

Această structură parlamentară are o implicare redusă în activitatea de comunicare a Parlamentului și în activitatea parlamentară la general. Este slab vizibilă și sub anumite aspecte ineficientă, din perspectiva atribuțiilor de:

- pregătire și asigurare a desfășurării lucrărilor Parlamentului;
- coordonarea activității comisiilor permanente;
- întocmirea proiectului ordinii de zi a ședințelor Parlamentului;
- dezbateră publică a proiectelor de acte legislative;
- controlul publicării informațiilor pe pagina web a Parlamentului.

Totuși, Biroul Permanent reprezintă unul dintre palierele decizionale cu putere de influență majoră în ce privește organizarea activității Parlamentului. Deși transparența activității Biroului Permanent este redusă¹⁹, într-o campanie publică de influențare a procesului deliberativ ajută foarte mult accesul la cât mai multe dintre deciziile acestei structuri. Pentru societatea civilă din Republica Moldova accesul, dacă nu la ședințele propriu zise, măcar la documentele sintetizând discuțiile și deciziile luate, ar fi util și pentru acest lucru merită să se militeze în continuare.

¹⁹ Deficiențe în activitatea Biroului permanent al Parlamentului: orarul ședințelor nu este prestabilit; anunțurile despre convocarea ședințelor nu se distribuie prealabil în mass-media; ordinea de zi nu se cunoaște din timp; stenogramele ședințelor BP nu sunt publice; hotărârile adoptate de BP nu sunt publicate; orarul și ordinea de zi aprobate de Biroul permanent nu se respectă ori se modifică ad-hoc.

Urmăriți componența Biroului Permanent și eventualele schimbări susținute de fracțiuni și încercați să stabiliți în timp relații de colaborare cu membrii acestuia. Chiar dacă, formal, puține informații din modul de lucru al Biroului sunt disponibile publicului larg, contactul constant cu membrii pot ajuta la familiarizarea cu practicile și cutumele aplicate în lucrul Biroului Permanent.

În România, de pildă, accesul publicului la ședințele Biroului Permanent nu este permis. Totuși, în prezent Stenogramele Biroului Permanent sunt disponibile pe internet la scurt timp după susținerea ședințelor. Nu același lucru se întâmplă cu documentele din mapa participanților la ședințe. Din punct de vedere al stabilirii agendei de lucru în Camere, Biroul Permanent este cea mai importantă structură. Presa este foarte bine informată cu privire la ceea ce se discută în ședință și transmite publicului larg toate detaliile obținute. Pe de altă parte, există o practică recentă de susținere a unor briefinguri de presă după ședința Biroului Permanent.

4.4. Urmăriți activitatea Președintelui Parlamentului

Președintele Parlamentului conduce ședințele plenare, ale Biroului Permanent, exercită atribuții administrative importante și atragerea sa de partea cauzei pentru care militați poate influența în sens pozitiv campania pe care o desfășori. Astfel, prin modul în care pledează Președintele Parlamentului pentru problema pe care o aduci în atenția Biroului Permanent, poate rezulta susținerea sau respingerea ideii de către restul membrilor din plen. De multe ori, prin modul în care acesta conduce ședința, cei din sală pot aprecia diferit urgența dezbaterii unui anumit subiect, etc. Nu subestimați influența persoanei și faceți toate eforturile să vă cunoască organizația, să înțeleagă cât mai multe despre problemele care vă preocupă și a căror rezolvare depind, fie și în parte, de Parlament.

4.5. Liderii fracțiunilor parlamentare

La nivelul Biroului Permanent și, în general, în stabilirea agendei politice conținând proiectele legislative ce vor fi discutate, susținute politic/respinse/negociate și așa mai departe, un rol major îl au *liderii de fracțiuni parlamentare*. În Republica Moldova, liderii fracțiunilor parlamentare deseori joacă un rol-cheie în influențarea agendei cu proiectele ce urmează a fi susținute sau nu în cadrul plenului. Stabilirea unor relații de colaborare cu liderilor de fracțiuni parlamentare este importantă pentru cauza pe care vrei să o susții în Parlament și discuțiile cu acești lideri sînt realmente necesare. Află numele lor, urmărește în ce măsură aceștia se schimbă pe durata mandatului, organizează-ți toate datele de contact (număr de telefon de la fracțiunea parlamentară, numele șefului de

cabinet²⁰). Cu liderul de fracțiune poți discuta și despre posibilitatea organizării unor consultări cu alți membri ai aceluiași grup (partid) parlamentar.

Pe de altă parte, este important să îți aduci aminte că orice parlamentar poate fi un aliat în campania pe care o desfășori și nu trebuie să neglijezi oportunitatea de a obține susținerea sa. Din practică poate rezulta faptul că orice parlamentar - interesat și dispus să sprijine campania pe care tu sau organizația ta o susține - va aduce un plus de vizibilitate și o susținere importantă la dezbateri sau chiar la vot. De asemenea, urmărirea cu regularitate a pozițiilor publice în mass-media sau a luărilor de cuvânt, a moțiunilor, întrebărilor și interpelărilor pe teme ce te interesează și mai ales a voturilor, devine în general extrem de important. Fiind la curent cu activitatea Parlamentului în general și a unor parlamentari în mod individual, îți poți selecta cu atenție aliații, identificându-i, în același timp, pe cei care se opun ideilor pentru care tu militezi, astfel planificându-ți strategia în consecință.

²⁰ Potrivit art. 6 alin (4) din Regulamentul Parlamentului: *Președintele fracțiunii parlamentare este asistat de un cabinet propriu, care se formează ținându-se cont de reprezentarea proporțională a fracțiunii în Parlament și al cărui personal este angajat în temeiul încrederii personale acordate de președintele fracțiunii.*

Capitolul 5: Aspecte teoretice privind tipologia campaniilor de advocacy

Orice inițiativă de a schimba o anumită stare de lucruri, transformată într-o campanie de advocacy prin apelul la o autoritate - în cazul nostru un parlamentar - trebuie să respecte câteva principii importante:

- să promoveze un principiu, o valoare care aduce un plus de bine în comunitate și nu un interes personal, oricât de important ți se pare acesta din urmă;
- să se desfășoare în numele adevărului;
- să se implementeze în baza transparenței;
- să se desfășoare într-un cadru de respect reciproc, fără să plece de la premisa că celălalt, adică parlamentarul, este dușmanul cauzei pe care o promovezi.

În afara acestor principii, activitatea de advocacy prezintă o serie de diferite funcții de gradul de implicare al celui/celei care o realizează, de rolul pe care acesta/aceasta îl joacă pe parcursul campaniei. Cu alte cuvinte, organizațiile se pot implica în ponderi diferite și cu scopuri diferite într-o campanie de influențare. De aceea, este necesar să înveți ce trebuie să faci pentru fiecare situație în parte. În acest sens, propunem o schemă de împărțire a activității de advocacy în 3 categorii, funcție de nivelul de intervenție (sau gradul de implicare) al organizației:

1. Nivelul minimal - advocacy de caz: implică apărarea drepturilor unei comunități restrânse, într-o situație specifică.

La acest nivel, este probabil ca organizația sau persoana să nu își asume un rol cheie în derularea campaniei, ci să lase, spre exemplu, popularizarea cauzei în sarcina altor actori - exemplu: presa. Organizația trebuie să figureze totuși pe lista susținătorilor cauzei.

Exemplu: Prin intermediul mecanismului de cooperare dintre Parlament și societatea civilă, în perioada 2006 - 2009, Asociația Obștească „Centrul de analiză și prevenire a corupției” (CAPC) a implementat un proiect²¹ în cadrul căruia a supus expertizei

²¹ Studiul „Eficiența mecanismului de efectuare a expertizei coruptibilității proiectelor de acte legislative și alte acte normative în Republica Moldova”, 2009, realizat în cadrul Proiectului Comun al Comisiei Europene și al Consiliului Europei împotriva corupției, spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova (MOLICO), <http://www.capc.md/ro/publications>.

coruptibilității peste 300 proiecte de acte legislative plasate pe pagina web a Parlamentului²². Conform rezultatelor cooperării, din 3684 de obiecții formulate de experți, au fost acceptate 1916, asigurând un randament de 52,01% al rapoartelor de expertiză a coruptibilității. Aplicarea mecanismului de expertiză a coruptibilității proiectelor de acte legislative constituie un exemplu bun al cooperării dintre sectorul neguvernamental și Parlament, care a condus la îmbunătățirea legislației. În mare parte, succesul se datorează și cooperării cu mass-media, care a preluat mai multe expertize și comunicate de presă, pe marginea lor fiind inițiate dezbateri publice.

2. Nivelul intermediar - advocacy de problemă: implică identificarea unor soluții pe termen scurt și mediu pentru o problemă care riscă să producă în viitor efecte negative la scară largă

Exemplu: În luna august 2006 în Parlament a fost înregistrat proiectul de lege pentru modificarea și completarea Legii cu privire la asociațiile obștești, inițiat de Guvern (înregistrat în Parlament cu nr.3364 din 23.08.2006). Proiectul de lege a fost examinat și aprobat de Parlament în primă lectură la 24 noiembrie 2006. În lunile septembrie-noiembrie 2006 organizațiile obștești ADEPT, Amnesty International Moldova, CReDO și Eco-TIRAS au expediat Comisiei juridice, pentru numiri și imunități a Parlamentului comentariile sale la proiectul de lege respectiv, invocând mai multe probleme în conținutul proiectului de lege și încălcarea procedurilor de promovare a acestuia, care urma să fie realizată după consultare publică și argumentare temeinică. Ulterior, mai multe ONG-urile active (peste 20 de organizații) au expediat apeluri și mesaje, solicitând dezbateri publice suplimentare a proiectului de lege, inclusiv expertizarea internațională a prevederilor acestuia²³. Parlamentul a ținut cont de propunerile ONG-urilor și în varianta finală a Legii de modificare (Legea nr.178-XVI din 20.07.2007) au fost soluționate mai multe probleme vizând: formularea neadecvată a unor prevederi; limitarea obligațiilor de prezentare a unor date cu caracter privat; extinderea nelimitată a listei de acte ce urmează a fi prezentate pentru înregistrarea asociațiilor obștești; renunțarea la intenția de a supune reînregistrării toate asociațiile obștești etc.

²² La momentul realizării studiului, peste 250 de proiecte erau adoptate și publicate în Monitorul Oficial

²³ A se vedea în acest sens Apelul deschis către conducerea Parlamentului din partea organizațiilor obștești, credo.md/arhiva/documente/Apel%20NGO%20Law%20ro.doc.

3. Nivelul maximal - advocacy de politică publică: implică schimbarea largă, prin elaborarea de legi în diferite domenii și monitorizarea aplicării lor, etc.

Exemplu: La 4 decembrie 2009 în Parlament a fost înregistrat în calitate de inițiativă legislativă a unor deputați (reprezentând toate formațiunile Coaliției de guvernare) proiectul Legii cu privire la voluntariat, la 15.04.2010 proiectul a fost avizat pozitiv de către Guvern, iar la 18 iunie 2010 Parlamentul a adoptat Legea voluntariatului (cu statut de lege ordinară)²⁴. Proiectul de lege respectiv a fost inițiat și promovat în cadrul unui efort lansat în anul 2006 de către un grup de ONG-uri de voluntariat, întrunite în *Coaliția pentru promovarea legii și activităților de voluntariat*. În anul 2007 a fost realizată o analiză amplă „cost-beneficiu” a implementării reglementărilor propuse în domeniu, iar după dezbateri și expertizare suplimentară, proiectul de lege a fost definitivat și adoptarea lui a fost asumată de Guvern și de Parlament, prin includerea necesității aprobării în câteva documente de politici (strategii). La Conferința Națională a Voluntariatului din Republica Moldova, desfășurată la 20 - 21 aprilie 2011, a fost adoptată o Rezoluție, prin care se exprimă satisfacție în legătură cu recunoașterea de către Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova a importanței contribuției voluntarilor și sprijinul eforturilor de promovare în continuare a activității de voluntariat și s-a exprimat convingerea că implementarea Legii Voluntariatului poate aduce contribuții considerabile la promovarea activităților de voluntariat. Concomitent, Coaliția Voluntariat s-a angajat în monitorizarea aplicării Legii Voluntariatului. Totodată, Planul de Acțiuni al Guvernului pentru anii 2011-2014 a inclus acțiuni speciale privind stimularea voluntariatului în rândul tinerilor (HG nr.179/23.03.2011), iar Planul național de acțiuni pentru ocuparea forței de muncă pe anul 2011 (HG nr.81/15.02.2011) a inclus acțiuni privind dezvoltarea cadrului legislativ-normativ în domeniul voluntariatului.

Este de reținut în final faptul că tipurile de campanii de advocacy nu se exclud reciproc! O campanie de caz se poate transforma într-una de problemă sau chiar de politică publică și viceversa.

²⁴ Legea a fost publicată și a intrat în vigoare la 24.09.2010.

Capitolul 6: Elemente și resurse ale unei campanii de advocacy

Înainte de toate trebuie să fii bine informat! *Informația* este „arma” cea mai importantă într-o campanie de advocacy. Prin urmare, caută să afli cât mai multe despre problema ta, despre ținta căreia urmează să i te adresezi, despre cei din jurul parlamentarului și, în general, despre cum funcționează mecanismele instituționale care te pot ajuta în soluționarea problemei tale.

După ce ai identificat ce tip de campanie de advocacy se potrivește organizației tale (funcție de domeniul în care activezi, măsura în care intenționezi să te implici în soluționarea problemei etc.), trebuie să cunoști/stabilești *elementele* campaniei tale.

Fiecare campanie de advocacy, indiferent de nivelul în care se desfășoară, trebuie să aibă următoarele elemente obligatorii:

Planul de campanie: este strategia/documentul - cheie care include toate celelalte elemente care trebuie cunoscute într-o campanie de advocacy. Un plan reușit este unul care își propune ținte realiste și care accentuează foarte clar *problema* pe care cel/cea care va duce la îndeplinire acest plan o va susține.

Cel mai important aspect al planului de campanie și al campaniei tale, în general, este modul cum formulezi problema. Amintește-ți că problema nu trebuie să fie numai a ta, dimpotrivă, cu cât grupul afectat este mai mare cu atât problema este una mai stringentă/legitimă și trebuie rezolvată. Asigură-te că mai întâi înțelegi foarte bine dimensiunea și natura problemei a cărei rezolvare te preocupă, apoi cere și părerea celorlalți, pentru a vedea dacă problema este una reală și dacă cei din jurul tău o percep în același fel.

În ceea ce privește obiectivele, oricât de interesantă poate părea implicarea într-o campanie de advocacy, este necesar ca rațiunea care a stat la baza campaniei să fie una mobilizatoare și, mai ales, să aibă în vedere soluționarea unei probleme de interes public cât mai general. Campaniile de advocacy de succes pledează pentru cauze drepte, cer repararea unor situații injuste și urmăresc cu rigurozitate atingerea obiectivelor propuse. Cum arătam mai devreme, scopul oricărei campanii de advocacy este acela de a-l convinge pe interlocutor că problema prezentată este una importantă pentru comunitate și că se impune luarea unor măsuri imediate. Prin urmare, și scopul campaniei tale trebuie să fie același. Alcătuește o matrice de campanie, în care să incluzi problema principală, obiectivele, rezultatele așteptate și costurile campaniei. Capacitatea de anticipare este esențială într-o campanie de advocacy. De aceea, este bine să prevezi și eventuale obstacole pe care le poți întâlni pe parcurs, precum și strategiile de surmontare a acestor obstacole.

Ținta: țintele principale ale campaniei tale sunt parlamentarii moldoveni. Pe lângă aceștia, campania ta poate avea în vedere și ținte secundare (exemplu consilieri), în eventualitatea în care aceste persoane sunt specializate în domenii care au legătură cu problema a cărei rezolvare te preocupă.

Parlamentul Republicii Moldova are în componența sa 101 deputați. Parlamentarul căruia i te adresezi îl vei selecta cel mai probabil după:

- fracțiunea parlamentară căruia îi aparține: PCRM; PLDM; PDM; PL.
- comisia de specialitate: Comisia juridică, numiri și imunități; Comisia economie, buget și finanțe; Comisia administrație publică și dezvoltare regională; Comisia politică externă și integrare europeană; Comisia protecție socială, sănătate și familie; Comisia securitate națională, apărare și ordine publică; Comisia agricultură și industrie alimentară; Comisia cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media; Comisia drepturile omului și relații interetnice; Comisia mediu și schimbări climatice.

Locația: este locul unde se va desfășura comunicarea cu parlamentarul. Pentru cazul nostru, principalele locații din care poți desfășura asemenea activități sunt:

- la comisia permanentă a Parlamentului, din care face parte deputatul în fața căruia intenționezi să îți susții cauza;
- la biroul fracțiunii parlamentare din care face parte deputatul pe care îl ai în vedere pentru ați asculta opiniile/problemele;
- în locul unde se desfășoară audiențele deputaților în teritoriu (de regulă, la sediul autorității administrației publice locale).

Dacă alegi să mergi la Parlament pentru a te întâlni cu parlamentarul - țintă al campaniei tale sau pentru a prezenta propunerile asupra unor documente inițiate, atunci trebuie să ai în vedere și următoarele:

- Programul de lucru: 08.00-17.00.
- Adresa: MD-2004, Municipiul Chișinău, bd. Ștefan cel Mare, 162 (temporar).
- Subdiviziunea responsabilă de cooperarea cu societatea civilă: Direcția informațional-analitică a Secretariatului Parlamentului, telefon: (37322)268196; Fax: (37322)268565.
- Secția petiții și audiențe: tel: (37322)233229; 238330.
- Secția relații cu mass-media: (Telefon: (37322)268296, 233352; e-mail: presaparlamentrm@gmail.com; press@parlament.md).

Calea de comunicare: există mai multe moduri prin care poți intra în contact cu parlamentarul căruia vrei să îi spui problemele tale:

- **Convorbirea telefonică.** Aceasta se poate realiza la comisie, la fracțiunea parlamentară sau la biroul organizat în plan local pentru desfășurarea audiențelor. În cazul în care decidem să îl contactăm telefonic, este util dacă cunoaștem persoanele din

echipa parlamentarului deoarece acestea pot oferi informații prețioase legate de programul parlamentarului și pot chiar facilita legătura cu acesta.

- **Prin corespondență (scrisori, fax, e-mail).** Se poate opta pentru corespondență clasică putînd scrie parlamentarului la adresa poștală a Parlamentului însă trebuie menționat clar pe plic numele parlamentarului, comisie sau fracțiunea parlamentară la care trebuie să fie expediată corespondența. Dacă alegeți să-i scrieți, vă recomandăm să folosiți o foaie cu antetul organizației în care să treceți vizibil datele de contact. O notă oficială dată corespondenței o puteți face prin tehnoredactarea scrisorilor pentru a putea fi citită cu ușurință dar și prin prezentarea cît mai concisă a problemei și/sau solicitării pe care vreți să o aduceți la cunoștința parlamentarului, prin ștampilarea și semnarea scrisorii, etc.. Dacă doriți să expediați corespondența prin fax, asigurați-vă printr-un apel telefonic ulterior că faxul a fost primit și solicitați să vi se ofere numărul de înregistrare pe care instituția primitoare l-a dat faxului dumneavoastră. Puteți opta și pentru varianta electronică, scriindu-i parlamentarului un e-mail.
- **Întîlnirea directă.** Cu siguranță, cea mai utilă și eficientă cale de comunicare cu parlamentarul este întîlnirea directă. În acest fel vă puteți asigura personal că înțelege exact problema cu care vă confrunțați și puteți afla cît de dispus este parlamentarul abordat în a se implica în campania/acțiunea propusă. În cazul în care a fost stabilită o întrevvedere, trebuie să aveți în vedere următoarele aspecte:
 - Stabilirea cu exactitate a scopului întîlnirii și a rezultatelor care se doresc a fi obținute. Argumentați-vă opiniile cu documente și fiți pregătit să explicați succint semnificația acestora.
 - Ascultați cu atenție și încercați să anticipați contra-argumentele parlamentarului pentru a fi pregătit să răspundeți.
 - Aveți în vedere că, în prima fază, vizita dumneavoastră este una de informare. Solicitați un termen în care vă poate oferi un răspuns. Parlamentarul poate să nu fie de acord cu propunerea respectivă sau poate dori să se documenteze personal referitor la problema ridicată.
 - Limitați vizita la cît este necesar. Fiți prompti în a înțelege dacă vă poate ajuta sau nu.

Capitolul 7: Promovarea - condiție în campania de advocacy

Pe parcursul prezentului Ghid am încercat să prezentăm aspecte concrete ale activității parlamentarilor și mai ales, modalități practice prin care puteți contacta cu succes parlamentarii. Așa cum precizăm și în secțiunile anterioare, identificați toți parlamentarii despre care aveți informații că sunt, principial, în acord cu valorile pe care le promovați în general respectiv prin campania pe care o desfășurați. Pentru a fi mai convingător puteți avea în vedere și următoarele aspecte:

- Arătați că aveți cunoștințe despre activitatea acestuia și realizați aprecieri pozitive ale inițiativelor legislative, voturilor sau luărilor de poziție ale parlamentarului.
- Utilizați calmul și rațiunea, nu fiți niciodată agresiv în discuție. Nu amenințați niciodată parlamentarul, nu îl șantajați niciodată pentru propriile convingeri și opinii și nu îi oferiți niciodată bani sau alte foloase materiale în schimbul implicării sale în problema/campania dumneavoastră. Astfel de fapte sunt pedepsite de legile în vigoare și nu vor aduce niciun folos organizației pe care o reprezentați.
- În cazul în care ați reușit să stabiliți o întâlnire cu parlamentarul, aveți în vedere și: reconfirmarea întâlnirii - sunați în ziua întrevederii și asigurați-vă că sunteți așteptat; dacă parcurgeți o distanță mai mare, asigurați-vă chiar cu o zi înainte de întâlnire că programul parlamentarului nu s-a schimbat și întrevederea va avea loc; punctualitatea - programul deseori încărcat al parlamentarului nu vă permite să pierdeți niciun minut din timpul alocat dumneavoastră așa că fiți punctual dar pregătit să așteptați în cazul în care întârzie sau are în desfășurare o altă întâlnire;
- Prezentarea succintă: explicați cine sunteți, ce organizație reprezentați și în ce calitate, care este problema care vă preocupă etc. Este de preferat ca introducerea să fie scurtă, indicând totuși disponibilitatea de a răspunde ulterior întrebărilor, nelămuririlor;
- Când prezentați problema, asigurați-vă că puneți accent și pe soluțiile propuse. Parlamentarul trebuie să înțeleagă problema organizației dar la fel de important este să înțeleagă și modalitatea în care dumneavoastră vedeți soluționarea acesteia deci cum vă poate ajuta concret;
- Este vital pentru demersurile ulterioare să aflați punctul de vedere al parlamentarului. Dacă opiniile dumneavoastră se îndreaptă în aceeași direcție cu cele ale parlamentarului sunteți pe drumul cel bun însă, dacă parlamentarul este în total dezacord cu ceea ce propuneți, șansele campaniei sunt minime. În acest ultim caz, vă recomandăm reorientarea spre alți parlamentari care pot fi susținători ai ideilor/campaniei/cauzei organizației dumneavoastră. Însă, nu abandonați imediat ideea

de a colabora cu parlamentarii ce par a fi nehotărâți sau care vor să realizeze o documentare a subiectului, deoarece ei pot înclina balanța în favoarea dumneavoastră.

- La finalul discuției oferiți întotdeauna și parlamentarului un „dosar al campaniei”. Dosarul trebuie să includă punctul de vedere propus, proiectul de lege sau amendamentele la lege/un proiect etc., preferabil puse pe antetul organizației, cu datele de contact la îndemână. Pe lângă acestea, pot fi atașate și alte documente care sunt de folos pentru demersul organizației.

Concluzionând, nu trebuie să aveți în vedere numai probleme extrem de stringente, nu trebuie să vă feriți de parlamentari considerând că aceștia pot politiza acțiunile dumneavoastră. Dimpotrivă, trebuie să încercați un dialog continuu în așa fel încât să creați o notorietate a organizației dar mai ales a acțiunilor/campaniilor organizației.

Rețeta succesului? Perseverența

Ca în aproape toate domeniile care implică relații interumane nu există o rețetă a succesului sau o formulă magică, universal valabilă pentru toate campaniile de advocacy. Există, însă, o serie de reguli - multe dintre ele nescrise - care îți pot spori șansele de reușită, atunci când te lansezi într-o astfel de campanie.

Tipul de abordare propus aici a avut, printre altele, și scopul mai puțin declarat de arata că „se poate”. Pentru o serie întregă de persoane - simplii cetățeni sau reprezentanți ai mediului asociativ - întâlnirea cu un parlamentar și, mai ales, convingerea acestuia că o anumită problemă poate fi rezolvată și altfel decât văd aleșii - este aproape de neimaginat. Acest fapt este regretabil și se datorează în parte, lipsei unei culturi participative instaurate pe fondul apatiei generale: probleme personale ocupă prea mult timp pentru a mai lăsa timp și frământărilor pentru problemele comunității. Pe de altă parte, unii dintre parlamentarii moldoveni tind să manifeste, uneori, autosuficiență sfidătoare, discreditând din start orice inițiativă de dialog.

Cu toate acestea, activismul și conlucrarea dintre sectorul public și societatea civilă sunt direcțiile spre care se îndreaptă orice societate democratică. Câteva exemple concrete de astfel de colaborări din ultimii ani, cuprinse în *Anexa nr. 1* la acest material; sperăm să fie suficient de motivante.

SUCCES!

Anexa nr. 1 Exemple de bune practici privind colaborarea Parlamentului Republicii Moldova cu societatea civilă

- ***Conferințele anuale privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă***

Fiind prevăzute de Concepția cooperării parlamentului cu societatea civilă, conferințele anuale au scopul evaluării gradului de cooperare și pentru a decide asupra unor noi direcții. Inițial, conferințele anuale au fost organizate cu anumite deficiențe²⁵, dar ulterior situația a căpătat un aspect mai ordonat, în perioada 2006-2008 numărul organizațiilor societății civile implicate în procesul de cooperare a crescut progresiv, inclusiv și numărul contribuțiilor acestora. La conferința din anul 2008 a fost lansată ideea elaborării și adoptării unei Strategii de dezvoltare a societății civile, document care a fost aprobat de Parlament, după consultări publice largi. În anii electorali 2009-2010 cooperarea a fost la un nivel redus și a fost blocată o perioadă de timp, după evenimentele din aprilie 2009, survenirea deficiențelor tehnice în activitatea parlamentară, continuarea crizei politice generate de eșuarea alegerii șefului statului și alegerile anticipate. Conferința din anul 2011 a fost organizată mai bine, iar în cadrul acesteia au fost enunțate perspectivele dezvoltării comunicaționale și de dezvoltare strategică a secretariatului Parlamentului, menite să contribuie esențial la tehnologizarea proceselor de cooperare și comunicare publică, astfel încât să sporească posibilitățile de monitorizare a activității parlamentului, instituțiilor parlamentare și a deputaților, precum și eficiența cooperării acestora cu cetățenii și organizațiile interesate.

- ***Baza de date „Activismul deputaților”***

Centrul de analiză și Prevenire a Corupției (CAPC) a lansat o bază de date privind activismul deputaților²⁶ care conține informații privind activismul legislativ al deputaților și face posibilă identificarea deputaților care: - promovează proiecte de acte legislative afectate de coruptibilitate; promovează interese particulare prin intermediul unor proiecte de legi; inițiază proiecte de acte legislative conforme cerințelor de tehnică legislativă și standardelor anticorupție; nu au inițiat nici un proiect de lege sau nu au participat în dezbateri etc. Activitatea respectivă prezintă informații utile pentru mass-media și ONG-uri, dar și pentru partidele politice, deputați aparte, care au manifestat un interes sporit. În prezent funcționalitatea bazei de date nu este deplină, însă exemplul respectiv denotă posibilități și aptitudini noi în procesul de monitorizare a activității parlamentarilor concreți, stimulându-i să se manifeste eficient și expunându-i evaluării publice a performanțelor.

²⁵ Conferința din anul 2006 a fost boicotată de ONG-urile specializate în domeniul mass-media, ca protest împotriva abuzurilor legate de persecuția și închiderea unor radiodifuzori (Euro TV, Antena C).

²⁶ Baza de date „Activismul deputaților”, <http://deputati.capc.md>.

- ***E-jurnalul „Guvernare și democrație în Moldova”***

Începînd cu anul 2003, Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT efectuează monitorizarea activității Parlamentului prin elaborarea și distribuirea electronică a unui e-jurnal bilunar, editat în 3 limbi (română - rusă - engleză). Publicația ia în discuție calitatea guvernării și reflectă evoluția proceselor politice și democratice în Republica Moldova, un capitol aparte fiind dedicat activității Parlamentului Republicii Moldova. E-jurnalul este distribuit bisăptămînal la circa 1000 de abonați și este plasat pe pagina web a ADEPT²⁷, vizitată zilnic de circa 300-500 de vizitatori unici. În capitolul dedicat activității parlamentare se monitorizează și analizează informația privind: - activitatea de legiferare; - numirile și demiterile din funcții pe care le operează Parlamentul; - activitatea de control parlamentar (audieri, întrebări, interpelări, rapoarte); - activitatea politică (declarațiile fracțiunilor parlamentare și luările de cuvînt ale deputaților). Pînă în prezent au fost editate peste 170 de numere, E-jurnalul „Guvernare și Democrație în Moldova” a devenit o importantă sursă de referință și informație pentru instituțiile internaționale și misiunile diplomatice care își desfășoară activitatea în Republica Moldova, pentru instituțiile de analiză și cercetări, din țară și de peste hotare (pagina este accesată din diferite locații, peste 50 de țări), pentru mass-media locală și internațională, cercetătorii științifici, studenți și cetățeni interesați de activitatea parlamentară curentă și cea anterioară.

²⁷ A se vedea <http://www.e-democracy.md/e-journal>.

Anexa nr. 2 Date de contact ale Comisiilor permanente ale Parlamentului Republicii Moldova

1. Comisia administrație publică și dezvoltare regională

Președinte: Mușuc Eduard

Tel: +373 (22) 268375

Fax: +373 (22) 268375

Email: cap@parlament.md

Consultant responsabil: Ceagii Valentina, tel: 26-85-12

2. Comisia agricultură și industrie alimentară

Președinte: Popa Gheorghe

Tel: +373 (22) 233359

Email: cai@parlament.md

Consultant responsabil: Nastas Tatiana, tel: 26-82-82

3. Comisia cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media

Președinte: Lucinschi Chiril

Tel: +373 (22) 232271

Email: cem@parlament.md

Consultant responsabil: **Cornețchi Serghei**, tel: 26-81-26

4. Comisia drepturile omului și relații interetnice

Președinte: Mișin Vadim

Tel: +373 (22) 268390

Email: cdo@parlament.md

Consultant responsabil: **Țurcanu Stela**, tel: 26-82-19

5. Comisia economie, buget și finanțe

Președinte: Ioniță Veaceslav

Tel: +373 (22) 268573

Email: ceb@parlament.md

Consultant responsabil: **Sclearov Nelea**, tel: 26-81-73

6. Comisia juridică, numiri și imunități

Președinte: Popa Victor

Tel: +373 (22) 268290

Email: cji@parlament.md

Consultant responsabil: **Iacub Alina**, tel: 26-81-88

7. Comisia mediu și schimbări climatice

Președinte: Ivanov Violeta

Tel: +373 (22) 268194

Email: csm@parlament.md

Consultant responsabil: **Glușco Natalia**, tel: 268172

8. Comisia politică externă și integrare europeană

Președinte: **Corman Igor**

Tel: +373 (22) 237608

Email: cpeie@parlament.md

Consultant responsabil: **Parfentiev Victoria**, tel: 26-84-47

9. Comisia protecție socială, sănătate și familie

Președinte: **Hotineanu Vladimir**

Tel: +373 (22) 268507

Email: cps@parlament.md

Consultant responsabil: **Bostănaru Elena**, tel: 26-85-05

10. Comisia securitate națională, apărare și ordine publică

Președinte: **Stoianoglo Alexandru**

Tel: +373 (22) 233485

Email: **csn@parlament.md**

Consultant responsabil: **Fondos Igor**, tel:26-81-41

Anexa nr. 3 Informații de contact ale fracțiunilor parlamentare

1. Frațiunea Partidului Comuniștilor din Republica Moldova - 42 Deputați

Președinte: **Postoico Maria**

Tel: 23-30-91

Șef cabinet: **Grigoriev Igor**, tel: 26-84-76

2. Frațiunea Partidului Liberal Democrat din Moldova - 31 Deputați

Președinte: **Streleț Valeriu**

Tel: 268412

Șef cabinet: **Gusin Galina**, tel: 26-82-62

3. Frațiunea Partidului Democrat din Moldova - 15 Deputați

Președinte: **Diacov Dumitru**

Tel: 23-73-42

Șef cabinet: **Coțaga Valeriu**, tel: 26-82-39

4. Frațiunea Partidului Liberal - 12 Deputați

Președinte: **Hadîrcă Ion**

Tel: 268142

Șef cabinet: **Andrieș Roman**, tel: 268459

5. "Deputați neafiliați " - 1 Deputat

Deputat: **Godea Mihai**

Tel: 233408

Email: mihai.godea@gmail.com

Anexa nr. 4 Structuri constituite de Parlament/aflăte sub controlul parlamentar

1. Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE),
2. Agenția Națională pentru Protecția Concurenței (ANPC)
3. Serviciul de Informații și Securitate (SIS)
4. Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF)
5. Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA)
6. Curtea de Conturi
7. Centrul pentru Drepturile Omului
8. Centrul Național de Protecție a Datelor
9. Comisia Națională de Integritate

